

IABR JAARVERSLAG 2024

INHOUDSOPGAVE

1.	INLEIDING	5
2.	VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT	8
3.	IABR 2024 NATURE OF HOPE	9
	3.1 BIËNNALE	9
	3.2 PARALELLPROGRAMMA	12
4.	ONDERZOEK EN RESULTATEN	20
	4.1 ONDERZOEKSATELIERS	20
	4.2 AGENTS OF CHANGE	23
	4.3 PANORAMA UKRAINE	24
	4.4 PUBLICATIE IT'S ABOUT TIME	29
	4.5 WELCOMING WEDNESDAY	29
5.	SAMENWERKINGEN	31
	5.1 MINISTERIE VAN MAAK!	31
	5.2 IABR COMMONS COLLECTIEF BOTU	31
	5.3 ONDERZOEKSPROJECT 'TRANSITION-SCAPES'	32
	5.4 ARCHITECTUUR OVERAL	33
	5.5 CARBON STORIES	33
	5.6 TOEKOMSTATELIER OOSTKOP	34
	5.7 OVERZICHT	35
6.	BEZOEKERSAANTALLEN	37
7.	MARKETING EN COMMUNICATIE	38
	7.1 COMMUNICATIESTRATEGIE NATURE OF HOPE	38
	7.2 NIEUWSBRIEF EN WEBSITE	49
	7.3 SOCIALE MEDIA	49
	7.4 IMPACT MEETING	57
8.	PERSONEEL EN ORGANISATIE	58
	8.1 TEAM	58

8.2 PERSONEELSBELEID	58
8.3 CONTINUÏTEIT	59
8.4 FAIR PRACTICE CODE, GOVERNANCE CODE CULTUUR EN CODE DIVERSITEIT & INCLUSIE	59
8.5 VOORBIJ 2024	60
9. RAAD VAN TOEZICHT EN BESTUUR	61
9.1 RAAD VAN TOEZICHT	61
9.2 ROOSTER VAN AFTREDEN	61
9.3 BESTUUR	61
9.4 FUNCTIES EN NEVENFUNCTIES LEDEN RAAD VAN TOEZICHT	62
9.5 HANDTEKENINGENBLAD	63
9.6 NEVENACTIVITEITEN BESTUUR	64
HYPERLINKS	65
COLOFON	66

1. INLEIDING

HOOP, GELOOF EN LIEFDE

In 2024 vond de 11^e editie van de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam plaats onder de titel 'Nature of Hope'. Hoop als positieve kracht in een onrustige wereld. De Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR) heeft sinds de eerste editie in 2003 ononderbroken de aandacht gevestigd op de architectuurscultuur in brede zin, met specifieke nadruk op de waarde van analyse, ontwerpend onderzoek en het belang van het ontwikkelen van alternatieve maatschappelijke en stedelijke modellen. De snelheid, de schaal en het polycentrische karakter van de opgave die we als samenleving nu het hoofd moeten bieden, vraagt echter om visie en handelen.

In 2022 groeide een reeks acties van Nederlandse boeren, naar aanleiding van 'het stikstof kaartje', een nationale richtlijn om de veestapel van het land te halveren en 'piek-belasters' uit te faseren, uit tot een grootschalige protestbeweging tegen klimaatbeleid en planning van bovenaf. Dit viel samen met winst voor politieke nieuwkomer de Boeren Burger Beweging (BBB) tijdens de Provinciale Statenverkiezingen. De missie van de IABR-editie in 2024 tekende zich af tegen deze achtergrond.

Electoraal valt er veel te winnen door angst te zaaien en complexe, systemische problemen te simplificeren. Maar verandering is nodig en daarvoor is een hoopvol perspectief noodzakelijk.

Het bieden van hoopvolle perspectieven en ruimtelijke alternatieven zit in het DNA van de ontwerpgemeenschap. Echter, ondertussen groeit het besef dat de ontwerpende disciplines en de bouwsector in zijn geheel een zekere medeplichtigheid hebben aan extractieve processen zoals materiaalwinning, de uitbuiting van arbeidskrachten en de productie van koolstofuitstoot die met de bouw gepaard gaan. De boel zit op slot. Hoe nu verder, waar zit de ruimte? We kunnen niet terugkeren naar het verleden – en leven zonder toekomstvisie draagt niet bij aan zingeving en geluk. Onder de huidige geopolitieke omstandigheden maakt internationale afhankelijkheid kwetsbaar en groeit de behoefte aan een nieuw narratief. Maar er bestaan geen integrale blauwdrukken of langetermijnvisies voor het oplossen van onze maatschappelijke problemen; we moeten stap voor stap, van experiment naar experiment en van praktijk tot praktijk, al doende lerend, nieuwe routes uitstippelen.

Zoals de titel van de 11^e editie van de IABR, 'Nature of Hope', aangeeft, is de houding van de IABR niet berustend. Integendeel, we lieten ons leiden door een van de conceptuele vragen van Emmanuel Kant, namelijk: 'Wat mag ik hopen?', en zochten in het licht van architectuur, landschapsonwerp en stedenbouw naar duurzame ruimtelijke antwoorden. Hoop als werkwoord. De IABR stelde een jong en divers curatorenteam aan, bestaande uit Janna Bystrykh, Catherine Koekoek, Alina Paias, Hani Salih en Noortje Weenink. Dit team zocht met tomeloze energie naar projecten die tonen dat een maatschappelijke én disciplinaire transitie gelijktijdig mogelijk zijn. Dit resulteerde in de tentoonstelling 'Nature of Hope', met ruim 80 projecten die allemaal een ander aspect van een duurzame en regeneratieve transformatie in de architectuur voorstaan. In de tentoonstelling bevond zich een ontmoetingsruimte, 'Practice Place', waar samen met geëngageerde experts en mensen uit

de praktijk (ruimtelijke) thema's, (progressieve) bouw en financieringsmethodes werden besproken en uitgewerkt. Verspreid over de stad Rotterdam zijn er 26 zogenaamde 'Botanical Monuments' ingericht, op groene plekken waar biodiversiteit en gemeenschap centraal staan. Daarnaast leverde de biënnale met een uitgebreid publiek- en educatieprogramma een bijdrage aan het gesprek over (ontwerp)praktijken die substantiële sociale en ecologische transformaties te weeg kunnen brengen.

Tijdens 'Nature of Hope' zijn vele verschillende ontwerppraktijken en prototypes gepresenteerd – of het nu gaat collectieve (zelf)organisatie in woonvormen, om lokaal geoogste, natuurinclusieve of regeneratieve materialen zoals zelfhelend beton, of om ideeën die conceptueel, activistisch of wetgevend van aard zijn – als geheel spelen deze projecten een essentiële rol in de structurele vernieuwing van ons werkveld. De verlaging van de koolstofvoetafdruk van gebouwen, het verbeteren van hun energetische prestaties, het stimuleren van meerstemmigheid en circulair begrip leiden tot een bredere meer verbonden bouwecologie. Het zijn allemaal ingrediënten voor een noodzakelijke systemische transitie.

Trots lanceerden we ook de prachtige publicatie 'It's About Time: The Architecture of Change', een rijk naslagwerk van de IABR 2022 met reflecties van de toenmalige curatoren: Derk Loorbach, Véronique Patteeuw, Léa-Catherine Szacka en Peter Veenstra. Ook zijn er een aantal waardevolle ontwerpend-onderzoekstrajecten uitgevoerd. Daarin deden gerenommeerde ontwerpers, vaak in transdisciplinaire teams, onderzoek naar de energietransitie, de toekomst van mobiliteit en stadsontwikkeling. Naast concrete ruimtelijke visies resulteerden deze trajecten in kennisdeling en (bestuurlijke) vernieuwing.

In een snel veranderende, risicovolle wereld vormen tentoonstellingen vitale platforms voor onderwijs, culturele uitwisseling en innovatie. Het aangaan van samenwerkingen is niet alleen een stap in de richting van het overbruggen van de dichotomie tussen nabijheid (hier) en afstand (daar), maar ook een tastbare poging tot materiële, intellectuele en culturele versterking – een poging om de 'lasten' van onze tijd eerlijker te verdelen.

Het verhaal van de architectuur wordt vaak in ronkende termen gepresenteerd, de discipline is immers oplossingsgericht en voorziet vaak in een scenario of handeling. Naast hoop, houden wij een geloof in ontwerpkracht en verbeelding. Niet op de laatste plaats omdat het vak over kijken, luisteren en liefde gaat. Liefde voor het zoeken naar verbinding in de samenleving.

Dank aan de curatoren, de participanten, de grafische vormgevers, de ruimtelijke adviseur/scenograaf, de sprekers, het productie- en opbouwteam, de redacteurs en vertalers, alle bezoekers, de IABR Ateliermeesters, onze culturele en maatschappelijke partners, andere stakeholders en samenwerkingspartijen. Ook danken wij Nieuwe Instituut te Rotterdam voor de gastvrijheid. Zeker ook een woord van dank aan onze subsidienten: het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Gemeente Rotterdam en Stichting Built by Nature. En natuurlijk ben ik het IABR-team zeer erkentelijk voor hun wijsheid, flexibiliteit en commitment.

Voor 'Nature of Hope' lieten we ons inspireren door de Duitse filosoof Ernst Bloch, die schreef: 'Het werk (van de hoop) vereist mensen die zich actief storten op wat aan het worden is, waartoe ze zelf behoren.' Wij hebben deze oproep letterlijk genomen en ons actief gericht op de toekomst van de architectuurpraktijk om een ruimte van collectieve, soms medeplichtige, saamhorigheid te creëren. Klimaatrechtvaardigheid kan alleen gerealiseerd worden als materialen en ideeën uit verschillende regio's, geschiedenissen en disciplines elkaar op gelijkwaardige wijze vinden en verbonden worden. Een wenselijke, levensvatbare en vreugdevolle toekomst in een collaboratieve structuur; een samenwerking in hoop, geloof en liefde.

Saskia van Stein
Directeur-bestuurder IABR
Januari 2025

Tentoonstellingsoverzicht Nature of Hope. Foto Jaqueline Fuijkschot

2. VERSLAG RAAD VAN TOEZICHT

In 2024 kwamen de Raad van Toezicht (RvT) en het Bestuur van de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR) drie keer bijeen.

In de vergadering van 4 maart 2024 werd het Jaarverslag 2023 besproken. De directeur gaf een update over de voortgang van de 11^e biënnale-editie 'Nature of Hope'.

Tijdens de vergadering op 3 juni 2024 werd het conceptadvies van het Cultuurplan 2025-2028 van Gemeente Rotterdam uitgebreid besproken. Het IABR Beleidsplan 2025-2028 is artistiek inhoudelijk als uitmuntend beoordeeld. Ook deelde de directeur opnieuw de voortgang van 'Nature of Hope'.

In september 2024 werd Gabriël Oostvogel als interim (zakelijk) adviseur aangesteld om te onderzoeken bij welke interne ontwikkelingen en verdere professionalisering IABR gebaat zou zijn.

De laatste vergadering van het jaar vond plaats op 21 oktober 2024. Er werd gereflecteerd op 'Nature of Hope'. Daarnaast gaf Gabriël Oostvogel een presentatie over zijn bevindingen. Er werd afgesteld om te herorganiseren en aan de start van 2025 de werkbegroting te herzien.

De Raad van Toezicht heeft in 2024, wanneer aan de orde, nadrukkelijk rekening gehouden met de principes van goed bestuur, zoals vastgelegd in de Governance Code Cultuur. Het bestuur controleert de uitgaven, de Raad van Toezicht controleert de (werk)begrotingen en de uitgaven van de bestuurder. Er vond geen besluitvorming plaats waarbij sprake was van tegenstrijdige belangen.

De Raad van Toezicht is blij met de verdere doorontwikkeling van de IABR in het afgelopen biënnalejaar onder leiding van de directeur. De verdere uitbreiding van de banden met vele partners, de koers die gevaren wordt en het inhoudelijke programma bieden een wenkend en uitdagend perspectief. De relevantie van niet alleen de IABR zelf, maar belangrijker nog de rol en zichtbaarheid van ontwerp in deze uitdagende tijden, is ook afgelopen jaar weer vergroot. Een ontwikkeling die ook door ons cultureel netwerk wordt bevestigd. Daarnaast is volop ingezet op een verdere professionalisering van de organisatie. De tijdelijke versterking van een interim zakelijk directeur biedt een belangrijke impuls om de IABR niet alleen inhoudelijk, maar ook als organisatie naar een volgend niveau te brengen.

De Raad van Toezicht heeft met instemming kennisgenomen van het bestuursverslag van de IABR voor het jaar 2024.

Rotterdam, 18 maart 2025

Medy van der Laan

Voorzitter Raad van Toezicht IABR

3. IABR 2024 NATURE OF HOPE

3.1 BIËNNALE

De 11^e editie van de IABR met de titel 'Nature of Hope' onderzocht natuur, cultuur en hoop vanuit architectonisch denken en handelen, als vliegwiel voor maatschappelijke verandering. De biënnale vond plaats van 29 juni tot en met 13 oktober 2024. De focus op de combinatie hoop en natuur kwam voort uit het besef dat alles begint bij de grond en de extractie – of liever de uitputting – van de bodem, van elkaar en van de levende wereld, met meervoudige ecologische en sociale crises tot gevolg. We kunnen én willen ons als mensen niet langer boven of op afstand van de natuur stellen.

De IABR 2024 verkende een opkomende opdracht voor architectuur, gericht op niet-extractieve relaties met de natuur. De aandacht ging daarbij naar hoopvolle, plaatsgebonden praktijken waarin ecologisch gehandeld en gedacht wordt. Wat moet er in de architectuurpraktijk veranderen om de relatie tussen architectuur en natuur te versterken, als het gaat om de dagelijkse rituelen en gewoonten, de vragen die gesteld worden, de middelen die worden ingezet en de samenwerkingsverbanden die worden aangegaan? Praktijken die gericht zijn op regeneratie, materiële ecologie, de bescherming van land en biodiversiteit, en milieubeleid stonden hierbij centraal.

Aanvullend op de hoofdtentoonstelling in het Nieuwe Instituut werden de 'Practice Place' en 'Botanical Monuments' ontwikkeld. In de 'Practice Place' werd de architectuurdiscipline uitgenodigd om samen te komen in het hart van de tentoonstelling, en functioneerde als een democratische infrastructuur, een oefenruimte waar een begin gemaakt werd met de nodige verbouwing van de Nederlandse architectuurpraktijk. 'Botanical Monuments' was de overkoepelende naam voor het programma op 26 diverse groene plekken in Rotterdam waar allerlei mensen werken aan biodiversiteit en binnenstedelijk groen. Op een aantal van deze plekken is een kleine architectonische interventie gepleegd om de sociale en ecologische transformaties een handje te helpen, zoals in het Hefpark.

Tailor-Made Water. Installatie door Latitude Platform en Collectif Dallas.
Foto: Jacqueline Fuijkschot

CURATORENTEAM

Het curatorenteam van 'IABR 2024: Nature of Hope' bestond uit architect en onderzoeker Janna Bystrykh, architect-onderzoeker en filosoof Catherine Koekoek, onderzoeker en schrijver Hani Salih, ruimtelijk ontwerper en onderzoeker Alina Paias, en ontwerper en schrijver Noortje Weenink. Met hun uiteenlopende kennis en gezamenlijke basis in ruimtelijk ontwerp, manifesteerde het curatorenteam de zich al aandienende verandering. Onder leiding van Saskia van Stein, de directeur-bestuurder van de IABR, werkte het curatorenteam aan de ontwikkeling van de hoofdtentoonstelling, de 'Practice Place' en het 'Botanical Monuments'-programma.

V.l.n.r.: Janna Bystrykh, Hani Salih, Noortje Weenink, Catherine Koekoek en Alina Paias.
Foto: Sabine van der Vooren

SCENOGRAPHIE EN GRAFISCH ONTWERP

In december 2023 voerden het curatorenteam en productie leider een verkennend gesprek met drie door de curatoren geselecteerde scenografen. De opdracht was om te werken met bestaande materialen in het Nieuwe Instituut. De keuze viel unaniem voor de scenograaf Diogo Passarinho, oprichter van de Berlijnse studio D P S, die samenwerkte met Gonalo Reynolds. Daarnaast selecteerde het team het Belgische bureau Le Roy Cleeremans als grafisch ontwerpers van de identiteit van IABR 2024: 'Nature of Hope'.

LOCATIE EN DATA

De hoofdlocatie van IABR 2024 was Nieuwe Instituut in Rotterdam, het nationale museum voor architectuur, design en digitale cultuur. De IABR keerde daarmee terug naar de plek waar ze 20 jaar geleden werd opgericht. De IABR en Nieuwe Instituut delen een inhoudelijke agenda waar ontwerpende disciplines een rol spelen in het duiden en aanjagen van ontwikkelingen in de urgente maatschappelijke opgaven.

Laura Ajola: Regained, IABR 2024. Foto: Jacqueline Fuijkschot

Nieuwe vroenten, IABR 2024. Foto: Jacqueline Fuijkschot

'Practice Place'. Foto: Sabine van der Vooren

3.2 PARALLELPROGRAMMA

IABR 2024: 'Nature of Hope' bood een veelzijdig programma waarin regeneratieve architecturale en stedelijke praktijken werden verkend. In een tijd waarin de wereld steeds meer geconfronteerd wordt met de gevolgen van klimaatverandering en verlies van biodiversiteit, richtte de biënnale zich op de kracht van hoop, regeneratie en samenwerking. Het programma, bestaande uit lezingen, workshops, kennissessies, filmvertoningen, symposia, workshops, tours en debat, bracht een breed scala aan onderwerpen samen, gericht op zowel professionals als algemeen publiek. Door middel van eigen programma, samenwerking met lokale initiatieven in de stad en de samenwerkingen met nationale en internationale (institutionele) partners werd kennis gedeeld en werd een toekomstvisie gepresenteerd waarin natuur, cultuur en ecologische transitie hand in hand gaan.

Het programma trok in totaal 4.200 bezoekers en vond plaats over een periode van 15 weken, met een zwaartepunt in september en oktober 2024. Gedurende deze periode werden symposia, lezingen, debat, workshops en rondleidingen georganiseerd. In totaal zijn er (groepsbezoeken meegerekend) 131 activiteiten georganiseerd. De evenementen boden een platform voor inspiratie, dialoog en kennisdeling tussen diverse doelgroepen.

Het programma vond plaats op verschillende locaties, met als hoofdlocatie het Nieuwe Instituut in Rotterdam. Daarnaast werden er ook activiteiten georganiseerd op diverse andere binnen- en buiten plekken in Rotterdam, evenals andere steden, waaronder Amsterdam, Zeeland, Arnhem en Deventer. Dit zorgde voor een brede reikwijdte, waardoor niet alleen het publiek uit verschillende regio's kon deelnemen, maar ook andere contexten centraal konden staan.

Paralel programma: Hani Silah ism. De Dependance.
Foto Saskia van Stein

'Botanical Monuments'-programma

Doelgroep: breed publiek

Het 'Botanical Monuments'-programma vormde een belangrijk onderdeel van IABR 2024, waarin 26 regeneratieve groene plekken in Rotterdam dienden als ontmoetingsplekken voor educatie en kennisdeling. Deze locaties, variërend van stadstuinen tot groene daken, werden tijdens de biënnale niet alleen als groen in de stad gepresenteerd, maar ook als waardevolle plekken voor ecologische en maatschappelijke verandering. Met activiteiten zoals rondleidingen, workshops en performances werden bezoekers betrokken bij de zoektocht naar regeneratieve praktijken, het behoud van stedelijke biodiversiteit en maatschappelijke cohesie. Het programma stimuleerde actieve participatie en bood ruimte voor het ontdekken van nieuwe manieren om de ecologische netwerken in de stad te versterken.

Kinderworkshops

Doelgroep: kinderen (6-12 jaar)

IABR 2024 betrok ook de jongere generatie bij de ontwikkeling van een duurzame toekomst. In samenwerking met Nieuwe Instituut werden kinderworkshops georganiseerd waarin kinderen van 6 tot 12 jaar hun eigen toekomstbeelden konden creëren. Gedurende zes weken bouwden zij samen een diorama. De workshops waren opgedeeld in drie thema's: Natuur, Cultuur en Hoop, en boden kinderen de mogelijkheid om nieuwe planten te ontwerpen, dieren te bedenken voor bijzondere habitats en innovatieve woonvormen te verkennen. Dit programma stimuleerde de verbeeldingskracht van kinderen en gaf hun de kans om na te denken over hun rol in het vormgeven van een ecologische toekomst.

'Wonder Build Weeks'. Foto: Sabine van der Vooren

'Practice Place'-bijeenkomsten

Doelgroep: professionals (architecten, ontwerpers, stedenbouwers en aanverwante disciplines)

Voor professionals in de architectuur- en ontwerpwereld bood de 'Practice Place' ruimte voor actieve kennisuitwisseling. Tijdens deze bijeenkomsten werden thema's zoals feministische waarden, natuurinclusief ruimtelijk

ontwerp en circulaire economie behandeld. De bijeenkomsten, ondersteund door een podcastserie, vormden een platform voor toonaangevende sprekers zoals Paulien Bremmer, Peggy Deamer en Rosi Braidotti. De discussies en verbeeldingsoefeningen benadrukten de rol van architectuur in het bevorderen van maatschappelijke verandering en hoe ontwerppraktijken een bijdrage kunnen leveren aan de transformatie naar een meer inclusieve en ecologische samenleving.

↑ 'Practice Place'. Foto: Sabine van der Vooren

→ Grand Paris door CHRITH architects & Emma Diehl, IABR 2024.
Foto Reineke Otten

Curator Tours

Doelgroep: professionals en algemeen geïnteresseerd publiek

Een andere belangrijke pijler van IABR 2024 waren de 'Curator Tours', waarbij bezoekers werden uitgenodigd om diepgaande inzichten te krijgen in de tentoonstelling en de projecten die daar tentoongesteld werden. De rondleidingen, geleid door de vijf 'Nature of Hope'-curatoren met diverse expertisegebieden, kwamen onderwerpen aan bod zoals alternatieve organisatie-modellen, nieuwe methoden en vaardigheden voor verandering, architectuur als katalysator in een snel veranderende wereld en diverse benaderingen van wereldbeelden door architecten en ontwerpers. Deze tours waren toegankelijk voor zowel professionals als het algemene publiek en boden een kans om de diepere betekenis van de tentoongestelde werken te begrijpen.

'Curator Tour' door Janna Bystrykh. Foto: Sabine van der Vooren

Groepsbezoeken

Doelgroep: diverse groep professionals, studenten en beleidsmakers

Daarnaast organiseerde IABR groepsbezoeken voor diverse doelgroepen, zoals onderwijsinstellingen, gemeenten en architectuurbureaus. In totaal werden er 30 groepen ontvangen, met een gezamenlijke deelname van 400 mensen. Deze bezoeken gaven deelnemers de kans om de inhoud van de tentoonstelling in detail te verkennen en af te stemmen op hun specifieke interesses en beroepspraktijken. Deze bezoeken waren van grote waarde voor de versterking van netwerken en voor het verdiepen van de gesprekken over de toekomst van architectuur en stedenbouw.

← ↑ Groepsbezoeken. Foto's: Sabine van der Vooren

Symposium-programma

Doelgroep: professionals en studenten

Symposia zijn altijd een essentieel onderdeel van IABR, en in 2024 waren ze cruciaal voor het bevorderen van interdisciplinair debat over de ecologische, sociale en educatieve uitdagingen waarmee de gebouwde omgeving te maken heeft. Het programma bestond uit drie belangrijke evenementen:

- Het openingssymposium 'Building Ecologies: Nature in the City', over hoe architectuur en stedenbouw kunnen bijdragen aan duurzame stedelijke ecologieën, biodiversiteit en sociale cohesie;
- Het educatiesymposium 'Nature of Knowledge', over hoe architectuur- en ontwerp onderwijs kan bijdragen aan een hoopvolle en duurzame toekomst door in te spelen op klimaatverandering, migratie, landgebruik en innovatieve ontwerpstrategieën;

- En het slotsymposium 'Flourishing Futures' over de toekomst van architectuur in het licht van klimaatverandering en landbeleid. Deze symposia boden een platform voor experts en pioniers om samen oplossingen te verkennen voor de toekomst van de architectuurpraktijk, architectuuronderwijs en van de stad.

↕ Symposia. Foto's: Jacqueline Fuijkschot

Presentaties IABR Onderzoeksateliers

Doelgroep: professionals (architecten, ontwerpers, stedenbouwers en aanverwante disciplines)

Een vast onderdeel van het biënnaleprogramma zijn de presentaties van de langlopende IABR Onderzoeksateliers. Twee van deze presentaties boden professionals de gelegenheid om diepgaande inzichten te verkrijgen in de toekomst van infrastructuur en de energietransitie. De eerste presentatie, uit het IABR Onderzoeksatelier 'A16: Mobiliteit als Vlieg wiel voor verandering', richtte zich op de toekomstige ontwikkelingen van de A16 en de Oostflank van Rotterdam. In samenwerking met Gemeente Rotterdam, Rijkswaterstaat, TU Delft en andere partners werd onderzocht hoe mobiliteit en stedelijke ontwikkeling elkaar kunnen versterken. Experts zoals prof.ir. Matthijs van Dijk en Erik Verroen deelden hun visie op mobiliteit als een netwerk van relaties. Het tweede onderzoeksatelier, 'Jeux des joules', richtte zich op de ruimtelijke gevolgen van de energietransitie en de opkomst van duizenden nieuwe transformatorstations in de stad. In samenwerking met de gemeenten Rotterdam, Amsterdam, Utrecht en Delft werkten multidisciplinaire teams aan de ontwikkeling van een nieuwe standaard voor het 'nutshuisje'.

'Carbon Stories: Learning from Paris'. Foto: Sabine van der Vooren

Samenwerkingen met externe partners

Doelgroep: divers

In 2024 heeft de IABR actief samengewerkt met een breed scala aan externe partners om de impact van het publieksprogramma te vergroten. De samenwerking met organisaties zoals De Dépendance, Vogelbescherming Nederland, Architectuur Film Festival Rotterdam (AFFR), Sainsbury Center, Norwich University, Gemeente Amsterdam, Lala Ruhr Biennale, Netherlands Angry Architects (NAA), Architecture Climate Action Network (ACAN), Built by Nature, Ministerie van de Toekomst, Nieuwe Instituut, en lokale architectuurcentra in Arnhem, Zeeland en Deventer bood een platform voor discussie en kennisdeling. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

- De publieke lezing met landbouwsocioloog Max Ajl, georganiseerd in samenwerking met De Dépendance.
- In samenwerking met Vogelbescherming Nederland werd een kennissessie georganiseerd over het integreren van natuur in architectuur, met de nadruk op het bevorderen van biodiversiteit en *biobased* bouwen.
- Tijdens het Architectuur Film Festival Rotterdam (AFFR), organiseerde IABR het filmprogramma 'Nature of Hope' in LantarenVenster, met korte films over hoe architectuur natuurbehoud kan ondersteunen, gevolgd door een panel met MVRDV mede-oprichter Nathalie de Vries en IABR-directeur Saskia van Stein over de rol van ruimtelijk ontwerp in een betere toekomst. Ook vond het programma 'Op weg naar het Symbioceen' plaats, met de documentaire 'In Vivo' en een verdiepend panelgesprek.

Daarnaast werd er actief samengewerkt met lokale architectuurcentra om lokale perspectieven en expertise te integreren in de bredere gesprekken over bioregionale bouw. Drie plekberaden werden georganiseerd in samenwerking met CBK Zeeland, CASA in Arnhem, Rondeel in Deventer en het Ministerie van de Toekomst. Deze bijeenkomsten, onderdeel van de landelijke 'Practice Place'-bijeenkomst getiteld 'Naar een bioregionale bouw', onderzochten de invloed van circulariteit op materialen, bouwcultuur en landschap, met een focus op de specifieke uitdagingen en kansen per regio.

Deze samenwerkingen zorgden voor een gedifferentieerde aanpak van bioregionale bouw, waarbij niet alleen architecten, maar ook lokale betrokkenen hun visie konden delen en gezamenlijk een pad naar een circulaire, natuurinclusieve bouwcultuur werden uitgestippeld.

'Practice Place' op locatie Veldstation Saeftinghe in Zeeland.
Foto: Catherine Koekoek

Samenwerking AFFR. Foto: Sander van Wettum

Bezoekersprogramma 'Learning from Paris'

in samenwerking met en ondersteund door Built by Nature

Doelgroep: architecten, ontwikkelaars, bouwers en beleidsmakers

In oktober 2024 organiseerde IABR het tweedaagse bezoekersprogramma 'Learning from Paris' in samenwerking met Built by Nature en met Emma Diehl (landschapsarchitect en onderzoeker) en Christina Eickmeier (architect). In dit programma wisselden Nederlandse en Franse architecten kennis en expertise met elkaar uit over de opkomst van *biobased* bouwen. Het programma, dat werd ondersteund door een reeks project- en studiobezoeken, netwerkmogelijkheden en een publieke debat als onderdeel van de 'Carbon Stories'-reeks, bood een waardevol platform voor de uitwisseling van kennis en ervaringen op het gebied van klimaatpositieve bouwpraktijken. 'Learning from Paris' benadrukte de noodzaak voor grensoverschrijdende samenwerking en kennisdeling tussen architecten, beleidsmakers en andere professionals om duurzame bouwpraktijken wereldwijd te bevorderen.

↕ Bezoekersprogramma 'Learning from Paris'.
Foto's: Sabine van der Vooren

TOT SLOT

IABR 2024: 'Nature of Hope' heeft met het publieksprogramma een bijdrage geleverd aan de dialoog over de toekomst van architectuur en stedenbouw. De biënnale bood een podium voor alternatieve manieren van ontwerpen, bouwen en stadmaken, waarbij niet alleen de architectuur- en ontwerpwereld betrokken werd, maar ook de bredere gemeenschap werd aangespoord tot actie. Naast inspiratie en kennis bood het programma dus ook handelingsperspectief. Het publieksprogramma van 'Nature of Hope' – met een breed scala aan events zoals symposia, workshops, rondleidingen en samenwerkingen met zowel lokale als internationale partners – bracht uiteenlopende perspectieven en expertise samen, waarin de kracht van hoop en verbeelding centraal stonden.

4. ONDERZOEK EN RESULTATEN

4.1 ONDERZOEKSATELIERS

De IABR organiseerde in 2024 diverse ontwerp- en onderzoekstrajecten (OO) waarin op onderzoekende wijze werd vormgegeven aan een omslag op het gebied van energie, voedsel, natuur, mobiliteit, water(beheer), circulariteit en stedelijke rechtvaardigheid. De gehanteerde methode bouwt voort op IABR's jarenlange ervaring met ontwerp- en onderzoek en -studie naar transitie. Met de aan de biënnale-edities gekoppelde ontwerp- en ateliertrajecten wil IABR het denken en ontwerpproces versnellen en tegelijkertijd een publiek podium geven. Daarnaast werken deze OO-trajecten vaak katalyserend in kennisuitwisseling en vinden hun weerslag in beleid en/of bestuurlijke vernieuwtrajecten.

Transitie-atelier 'Jeux des joules'

In opdracht van de gemeenten Rotterdam, Utrecht en Amsterdam is in 2023 het Transitie-atelier 'Jeux des joules' gestart, waarbij IABR, Peter Veenstra (mede-oprichter LOLA Landschapsarchitecten) aanstelde als Ateliermeester. De resultaten van dit Atelier werden gepresenteerd tijdens de IABR 2024-tentoonstelling 'Nature of Hope'.

Transformatorhuisje. Foto: Lena de Rouw

Het onderzoek richtte zich op het ontwikkelen van nieuwe ontwerprichtlijnen voor transformator- en warmteoverdrachtstations om de ruimtelijke kwaliteit te verbeteren en maatschappelijke acceptatie te vergroten. Dit initiatief kwam voort uit een samenwerking tussen belangrijke partners, waaronder de betrokken gemeentes en netbeheersders; Eneco, Liander, Stedin, Vattenfall en Siemens. Onder leiding van IABR en met ondersteuning van onderzoeksbureau Bright werden de uitdagingen in kaart gebracht, zoals het slechte ruimtelijke inpassingsvermogen van huidige stations en het gebrek aan ketensamenwerking. Twee ontwerpconsortia, geleid door Studio Chris Kabel en OFFICE KGDVS, werkten aan prototypes die generiek, opschaalbaar

en toekomstbestendig zijn. Testlocaties in Rotterdam en Amsterdam dienden als praktijkvoorbeelden, met een bijzondere focus op transformatorstations vanwege hun urgentie.

Het proces omvatte een vooronderzoek, excursies naar bestaande stations en werksessies met betrokken specialisten. Partners zoals Stedin, Batenburg Techniek en Alliander leverden cruciale input via rondleidingen en discussies over veiligheidsnormen, technische innovaties en compact ontwerp. De samenwerking en input van de partners vormden de kern van dit ontwerp onderzoek en zijn essentieel voor de volgende stappen richting een nieuwe stedelijke standaard.

In de tentoonstelling 'Nature op Hope' van de IABR 2024 stond een schaalmodel van een transformatorstation opgesteld, dat zowel de uitdagingen als de kansen voor betere integratie in de openbare ruimte benadrukte.

Werksessie met stedelijke stakeholders in het Tolhuis, Amsterdam.
Foto: Sabine van der Vooren

Transitie-atelier 'A16 Rotterdam'

In opdracht van gemeente Rotterdam en Rijkswaterstaat, en in samenwerking met de TU Delft, Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) en Vereniging Deltametropool, ging in 2023 het Transitie-atelier 'A16 Rotterdam' van start.

De IABR legt in het Atelier 'A16' de focus op het creëren van de condities voor een optimaal en inspirerend proces gericht op het ontwerpend onderzoek. Daarin waren experts zoals stadsecologen, stadshistorici en verkeerskundigen betrokken. Gedurende het algehele ontwerptraject, dat liep van november 2023 t/m oktober 2024, en werden zeven werksessies georganiseerd. Belangrijke bijeenkomsten waren onder andere de sessie op het dak van

de parkeergarage op 12 juni 2024 en de slotpresentatie in Nieuwe Instituut. In deze verschillende werksessies werd samengewerkt met experts zoals Joyce van den Berg, Dolf van der Gaag, Joost schrijnen en Daniel Koster, die allen cruciale inzichten leverden op het gebied van ontwerp, ecologie en milieukwaliteit.

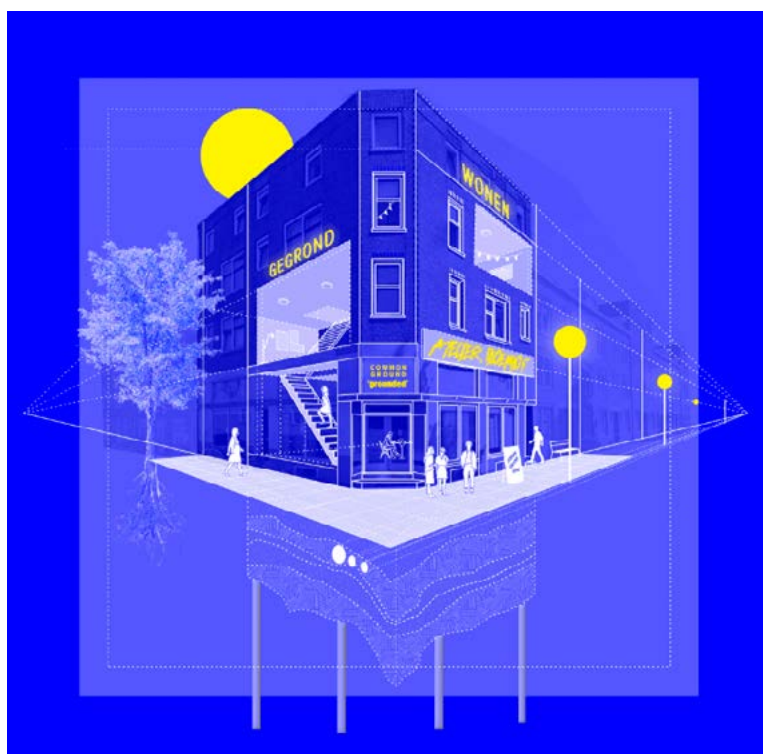
Vierde werksessie op de parkeergarage bij de Kralingse Zoom, Rotterdam.
Foto: Sabine van der Vooren

De resultaten van dit proces werden samengevat in twee schetsboeken en gepresenteerd tijdens een afsluitende bijeenkomst. Daarnaast werden de ontwerpen van H+N+S Landschapsarchitecten en West 8 door de Doe Het Zelf Werkplaats vertaald in een fysieke installatie die te zien was op de tentoonstelling van IABR 2024.

Transitie-atelier 'Bloemhof'

In het hart van Rotterdam-Zuid ligt Bloemhof, een vooroorlogse wijk die vandaag de dag thuis biedt aan een rijke mix van culturen met meer dan 150 verschillende nationaliteiten. Deze diversiteit, gecombineerd met de uitdagingen van lage inkomens, verduurzaming en funderingsproblemen, maakt Bloemhof tot een complexe, maar exemplarische casus voor stedelijke transformatie in het licht van klimaatverandering en sociale ongelijkheid. De meervoudige problematiek wordt weliswaar specifiek onderzocht maar kent generieke elementen en lessen voor andere wijken in Nederland door een integrale ontwerpopgave die technische innovatie met sociale betrokkenheid verbindt. Atelier 'Bloemhof' gebruikt een holistische benadering, waarbij ontwerpend onderzoek zich niet alleen richt op de directe noodzaak voor duurzame woningbouw en infrastructuur, maar ook op het versterken van de gemeenschap en het lokale ecosysteem. Door de betrokkenheid van bewoners gelijk te stellen aan die van technische oplossingen ontstaat een dialoog die essentieel is voor het realiseren van een toekomstbestendige stedelijke omgeving. Het Atelier Bloemhof onderzoekt als 'living lab' middels ontwerp,

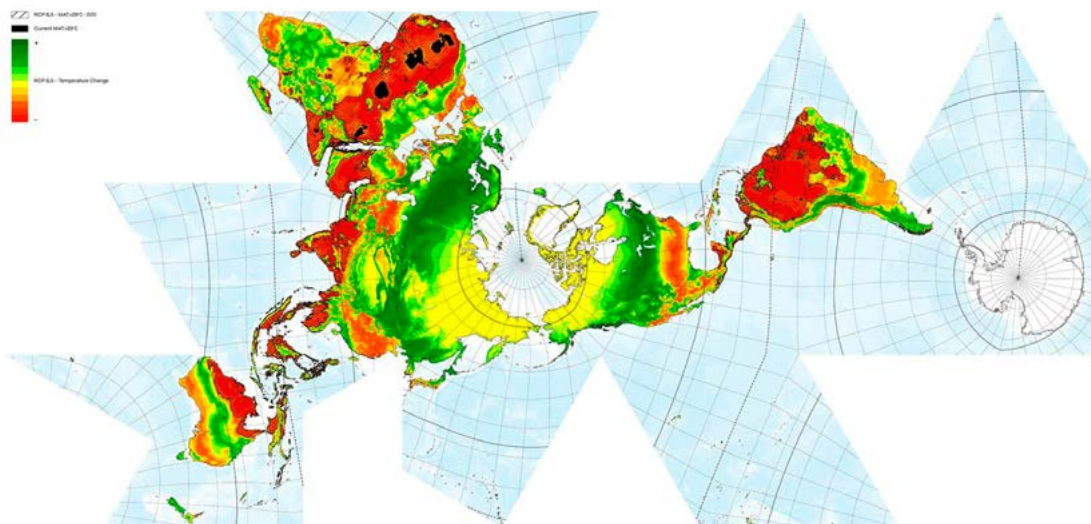
dialogo en tests hoe circulaire, biobased bouwtechniek, energie-efficiëntie en watermanagement geïntegreerd kunnen worden in een grootschalige wijktransformatie met oog voor nieuwe woonvormen en een menselijke maat. De aanpak van Atelier 'Bloemhof' biedt een unieke kans om ontwerpend onderzoek in te zetten als een middel voor maatschappelijke inclusie en ecologische innovatie. Dit project gaat verder dan traditionele participatiemethoden, door ontwerp als instrument voor betrokkenheid en verbeelding te gebruiken wat leidt tot een gedeeld begrip en gezamenlijke visie op de toekomst van Bloemhof. Met een focus op diversiteit en duurzaamheid is er een begin gemaakt met een stakeholder mapping en oriëntatiegesprekken. Het Atelier streeft ernaar generieke lessen te trekken; een methode te ontwikkelen die toepasbaar is in een andere context; en om als voorbeeld te dienen voor hoe steden kunnen omgaan met complexe sociale en ecologische uitdagingen door de kracht van gemeenschap en innovatief ontwerp te benutten.

Transitie-atelier 'Bloemhof': Architectuur als afspiegeling van sociale en ecologische conditie. Beeld: ZUS

4.2 AGENTS OF CHANGE

De IABR zet een aantal langere onderzoekslijnen uit en heeft daarvoor zogenaamde 'Agents of Change' aangesteld. Deze veelal jonge professionals krijgen de opdracht te reflecteren op en nader onderzoek te doen naar specifieke thema's die in de periferie van het huidige discours liggen. Daarmee katalyseren zij de discussie over sociaal-culturele thema's, die vervolgens hun weg naar het publieke debat vinden en bijdragen aan aanscherping en verbreding van het onderzoeksdomein. In 2024 zijn aangesteld voor deze rol: Simon Rabyeniuk (onderzoek naar de architectuur van het luchtruim), Lena Knappers en Bram van Ooijen (onderzoek naar de ruimtelijke gevolgen van massa migratie), en CHRITH architects en Emma Diehl Studio (onderzoek naar bouwen met *biobased* materialen).

Beeld: 'Humanity on the Move', Lena Knappers & Bram van Ooijen (Agents of Change)

4.3 PANORAMA OEKRAÏNE

Oekraïne vecht voor haar bestaans- en zelfbeschikkingsrecht. De oorlog heeft een verwoestend effect op het land, haar steden, landschappen en maatschappelijke gemeenschap. Hoewel de toekomst onvoorspelbaar is, lijdt het – zeker in combinatie met de ruimtelijke consequenties van klimaatverandering – geen twijfel dat deze hoe dan ook enorme ruimtelijke, maatschappelijke en culturele veranderingen met zich mee zal brengen. Volgend op een presentatie van voormalig rijksbouwmeester Floris Alkemade over 'Panorama Nederland', vroeg het Oekraïense ministerie van Wederopbouw om een soortgelijke inspanning voor de wederopbouw van Oekraïne.

Meerdaagse workshop 'Healthy and Future-Proof Neighborhoods' in Lviv, Oekraïne (9 t/m 11 september 2024) met inspiratielezingen. Foto: Yurii Komar

'Panorama Oekraïne' ontwikkelt onderling verbonden, veelomvattende en ambitieuze perspectieven op basis van een ruimtelijke planningsmethode voor de (her)ontwikkeling van Oekraïne. Een panorama kent verschillende schalen en verbindt verschillende tijdelijkheden. Het onderzoek van Panorama Oekraïne laat zien hoe de fundamentele herstructurering van de uitdagingen van vandaag in de komende decennia kansen kan opleveren om structurele (ruimtelijke) verbeteringen door te voeren. Het is een project waarbinnen verschillende netwerken en coalities van planners, ontwerpers en actieve (cultuur)filosofen uit verschillende disciplines samen aan een integraal resultaat werken: het ontwikkelen van een emanciperend toekomstperspectief gefundeerd op economische en ecologische wederopbouw van Oekraïne.

Methodologie en visie op basis van lokale kennis

De hoofdpartners in Nederland zijn Ukraine-the Netherlands Urban Network (UNUN), College van Rijksadviseurs (CRa), Vereniging Deltametropool (VDM) en Nieuwe Instituut (NI). Oekraïense samenwerkingspartners zijn o.a. ReStart Agency en Urban Reform.

Voor de specifieke context in Oekraïne werd de methodologie van Panorama Nederland aangepast door te beginnen met een *bottom-up*-benadering gericht op naoorlogs herstel, veerkracht en behoud van cultuur. Deze verschuiving benadrukt de integratie van cultureel erfgoed (nationale identiteit), oplossingen voor flexibiliteit ('adaptability solutions'), lokaal eigenaarschap en emancipatie, en een transdisciplinaire benadering in en naar ruimtelijke strategieën. Lokale Oekraïense gemeenschappen, culturele organisaties en gemeenten speelden een centrale rol bij de co-creatie van de methodologie en de visie door lokale kennis, behoeften en prioriteiten in te brengen. Actieve reflectie op organisatieprocessen en (ontwerp)resultaten droeg verder bij aan de verfijning van methodologie en visie.

Deze evenwichtige samenwerking versterkte zowel de lokale relevantie als de internationale impact van het programma.

Discussie tijdens de workshop 'Healthy and Future-Proof Neighborhoods' in Rotterdam (11 t/m 14 juni 2024).
Foto: Sabine van der Vooren

Ontwerpend onderzoek in de vorm van workshops

In 2024 zijn drie meerdaagse workshops georganiseerd, waarvan twee in Rotterdam, Nederland, en één in Lviv, Oekraïne. Belangrijk doel was het koppelen van praktische hulpvragen uit Oekraïne aan strategische expertise uit Nederland. Binnen de workshops is dit gerealiseerd met gelijke vertegenwoordiging van Oekraïense en Nederlandse groepsleiders en experts. Experts op het gebied van de specifieke thema's (bijv. water of energieproductie), ruimtelijk ontwerpers (architecten, landschapsarchitecten en stedenbouwkundigen) alsook beleidsmakers uit Oekraïne waren aanwezig. De opzet van de workshops – met een mix van lezingen, ontwerpend onderzoek, excursies en netwerksessies – bood ruimte voor deelnemers, experts en groepsbegeleiders om meerdere keren terug te keren. Ook bood het gelegenheid tot structurele samenwerking, verdieping van thematieken, verbinding tussen de verschillende workshops en nauwe betrokkenheid van deelnemers en groepsbegeleiders. Dit zorgde voor nauwe samenwerking tussen deelnemers en organisatiepartners en versterkte de zowel de lokale relevantie als internationale impact van het programma. De multidisciplinaire en bilaterale samenwerking leidde tot resultaten die varieerden van langetermijnvisies voor de toekomst van Oekraïne tot concrete en lokale actieplannen. De ontwerpresultaten en -analyses zijn online openbaar toegankelijk. Ook zijn deze gepresenteerd aan betrokken Oekraïense steden, om de implementatiekansen van het ontwerpend onderzoek te bevorderen.

Workshop 'Healthy and Future-Proof Neighborhoods' in Lviv, Oekraïne (9 t/m 11 september 2024).
Foto: Yurii Komar

Statistieken

Onderstaande statistieken bevestigen dat de opzet succesvol was in het bevorderen van de terugkeer van experts en begeleiders, wat heeft bijgedragen aan duurzame kennisopbouw en continuïteit van het project. Specificaties zijn te vinden in 'Realisatieverslag Panorama Oekraïne 2024'.

Totaal

Aantal deelnemers _____	65, afkomstig uit negen landen, waaronder Oekraïne, Nederland, Duitsland, Servië, Mexico en Bangladesh.
Aantal workshopleiders _____	4; waarvan 3 uit Oekraïne en 1 uit Nederland. Twee van hen keerden meerdere keren terug.
Aantal teambegeleiders _____	32; waarvan 19 uit Oekraïne en 18 uit Nederland.
Aantal thematische experts _____	22; waarvan 7 uit Oekraïne en 15 uit of gevestigd in Nederland.
Aantal vertegenwoordigers oblasts _____	13; allen uit Oekraïne. 7 van hen keerden meerdere keren terug.
Aantal gastbijdragen (lezingen e.d.) _____	18 (architecten, stedenbouwkundigen, thematische experts); waarvan 10 uit Oekraïne en 9 uit Nederland.
Aanwezig publiek _____	600

Publieksprogramma

Naast hun rol binnen het hoofdprogramma van Panorama Oekraïne hebben hoofdpartners ook publieksprogramma georganiseerd, wat de zichtbaarheid van het project stimuleerde en leidde tot inhoudelijke inzichten die input vormden voor de workshops. Te denken valt aan bijdragen van UNUN aan twee internationale conferenties, lezingen en (panel)discussies in bijvoorbeeld Pakhuis de Zwijger en tijdens de Dutch Design Week 2024, en acht 'Studio Visits' om netwerk en werkgelegenheid voor Oekraïense vluchtelingen in Nederland te bevorderen. Dit leidde tot internationale erkenning en resulteerde in samenwerkingsaanvragen van gerenommeerde partijen zoals UN-Habitat.

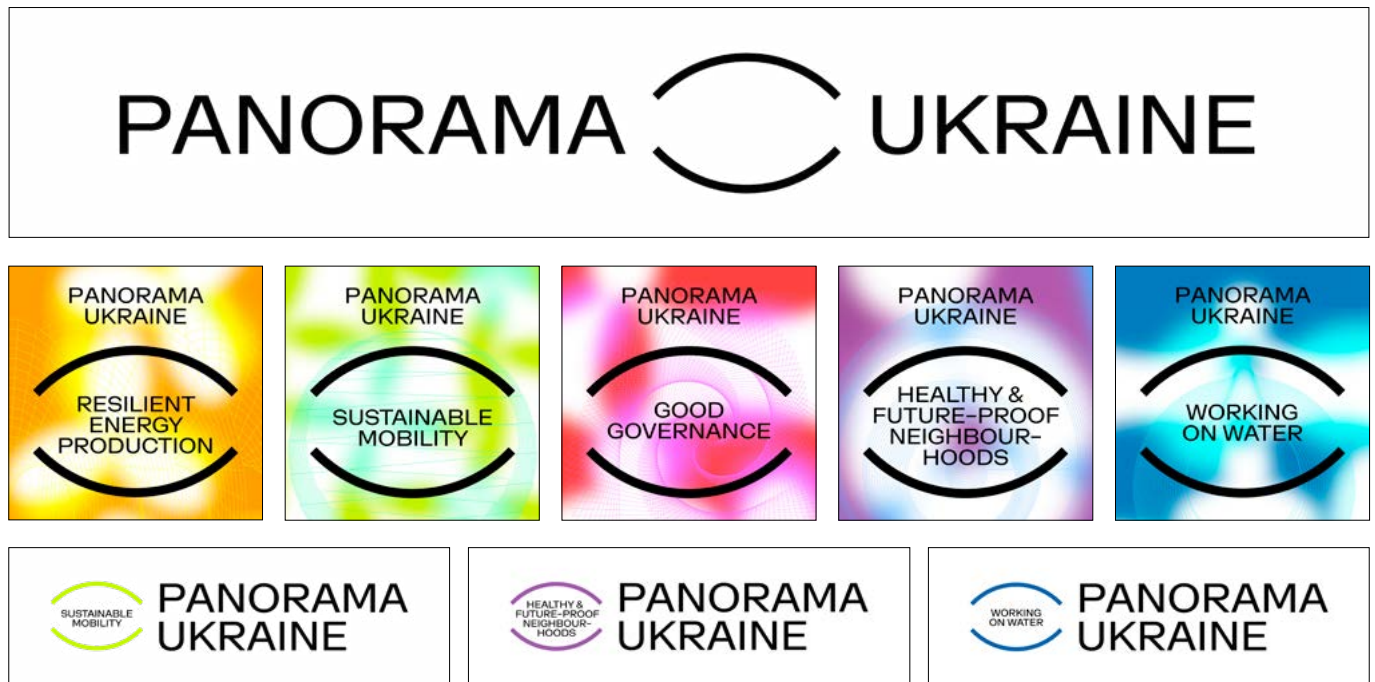
Webarchivering en ontwikkeling website

Uitgebreide documentatie zowel intern als online en publiek toegankelijk zorgt er bovendien voor dat bij toekomstige samenwerkingen, met bestaande of nieuwe partners kan worden voortgebouwd op de opgedane resultaten en ontwikkelde methodologie.

In het afgelopen jaar is de een websitestructuur voor Panorama Oekraïne ontwikkeld ten behoeve van documentatie, zichtbaarheid van het project en evenementen, en toegankelijkheid van kennis. Momenteel wordt de zorgvuldige documentatie, onder leiding van IABR, in de vorm van verslagen, analyses, videopresentaties en 'after movies' gedeeld op verschillende platforms zoals social media, iabr.nl en unun.nu. Bedoeling is dat deze zaken onder één paraplu gedeeld zullen worden op de toekomstige website van Panorama Oekraïne.

Visuele identiteit

Onder begeleiding van langdurige samenwerkingspartner en Oekraïense ngo Urban Reform heeft grafisch ontwerper Alina Lysachkova, gevestigd in Kharkov, een huisstijl ontwikkeld voor Panorama Oekraïne. Het logo combineert een panoramisch uitzicht en een oog, verwijzend naar toekomstgerichtheid. De kleurrijke achtergrond symboliseert hoop op een heldere toekomst. Deze identiteit wordt gebruikt in communicatie, rapportages en de toekomstige website van Panorama Oekraïne, waarmee de herkenbaarheid van het project wordt vergroot.

Visuele identiteit van Panorama Oekraïne, ontworpen door Alina Lysachkova onder begeleiding van Urban Reform.
Beeld: Urban Reform

Koppelen van netwerken

Integraal onderdeel is de bilaterale samenwerking tussen Oekraïne en Nederland. Het project steunde nadrukkelijk Oekraïense professionals (ontwerpers, makers en uitvoerders), Oekraïense non-profit organisaties die zich inzetten voor de humanitaire hulp, wederopbouw, en verbinding, alsook Oekraïense vluchtelingen in Nederland die verbonden zijn aan het Ukraine-the Netherlands Urban Network (UNUN): in de vorm van werkgelegenheid, ontwerp onderzoek naar duurzame wederopbouw, het internationaal op de kaart zetten van het vraagstuk, en het koppelen van internationale en interdisciplinaire netwerken.

Netwerken van al betrokken Oekraïense partijen (bijv. UNUN en ReStart Agency) zijn ingezet om het netwerk in Oekraïne uit te breiden en actief te betrekken bij het programma.

Naast samenwerkingen tussen Nederland en Oekraïne, verstevigde het programma het cultureel netwerk van IABR binnen Nederland. Zo is er tijdens Panorama Oekraïne samengewerkt met de Independent School for the City, Archiprix International, Institute for Housing and Urban Development Studies (IHS) van Erasmus Universiteit Rotterdam, Gemeente Breda, en een groot aantal architecten en stedenbouwkundigen, waaronder van West 8, KCAP, Orange Architects. Daarnaast zijn de samenwerkingsverbanden tussen de hoofdpartners (CRa, IABR, VDM en UNUN) met dit project versterkt.

4.4 PUBLICATIE IT'S ABOUT TIME

Exact twee jaar na de opening van IABR 2022, werd op 22 september 2024 het boek 'It's About Time: The Architecture of Climate Change' gelanceerd. Deze publicatie biedt een reflectie op de 10e biënnale, IABR 2022: 'It's About Time'. De auteurs zijn IABR 2022-curatoren Derk Loorbach, Véronique Patteuw, Léa-Catherine Szacka en Peter Veenstra, voorwoord is van Saskia van Stein en de vormgeving werd verzorgd door Stahl R, ook verantwoordelijk voor de visuele identiteit van de betreffende biënnale-editie.

'It's About Time: The Architecture of Climate Change' en boekpresentatie in Nieuwe Instituut.

De geschiedenis van klimaatverandering en de geschiedenis van architectuur zijn op veel manieren met elkaar verbonden. In dit boek worden klimaatactie en architectonisch ontwerp door de tijd heen met elkaar verweven. Het verkent architectonische experimenten uit het verleden, beschrijft het huidige transitie-moment en biedt hoop voor de toekomst.

'It's About Time' laat zien dat tijd een cruciale maar onopvallende rol speelt bij het ontwerpen van een duurzame toekomst. Het boek slaat een brug tussen verleden, heden en toekomst en presenteert historische en hedendaagse projecten zoals huizen op zonne-energie, autonome structuren en 'earth buildings', alsmede meer dan 45 sleutelmomenten in de geschiedenis van het milieubewustzijn. Aan de orde komen niet alleen de eerste 'Earth Day', de VN-conferentie in Stockholm, ecologische sciencefictionfilms en de ramp in Tsjernobyl, maar ook het Klimaatakkoord van Parijs en de Europese 'Green Deal'. De publicatie is zowel een handboek als een bron van inspiratie en richt zich op architecten, onderwijzers, studenten en iedereen die betrokken is bij de vormgeving van een betere toekomst. De boodschap is dringend: het is hoog tijd voor verandering en de architectuur kan een belangrijke rol spelen in de transitie die voor ons liggen.

4.5 WELCOMING WEDNESDAY

In 2024 opende de IABR weer maandelijks de deuren. Architect, onderzoeker, stedenbouwkundige, schrijver of wie dan ook met ideeën over een bijdrage aan de maatschappelijke uitdagingen en gevolgen van de klimaatopgave kon

zich melden. Omdat we allemaal een beperkte horizon hebben en ernaar streven dat kader te doorbreken, stond directeur Saskia van Stein open voor vragen, projecten, portfolio's of initiatieven. Directeur IABR Saskia van Stein ging o.a. in gesprek met Superworld, Bouwaanvraag, Chiara Pradel, Nudus, Michelle Kasprzak, Jana Aridi, Latitude, Dilara Turgut en KU Leuven REFLIP Research Project.

Foto: Bram van Ooijen in gesprek met Saskia van Stein

5. SAMENWERKINGEN

5.1 MINISTERIE VAN MAAK!

Het 'Minister van Maak!' (MvM!) is door in 2022 door ZUS, MANN en IABR opgericht om maatschappelijk opgaven concreet aan ontwerpuitkomsten te verbinden. In het jaar 2024 heeft het Ministerie van Maak! zich toegelegd op het vinden van een partner om een volgende stap te maken in het platform om brede betrokkenheid bij ruimtelijke ontwerp te bevorderen. Deze partner is gevonden in de Provincie Gelderland. Gelderland staat net als de rest van Nederland voor grote ruimtelijke vraagstukken. Veranderingen zijn nodig om iedereen een fijne woonplek te geven, op een gezonde manier voedsel te verbouwen, ruimte aan natuur te geven, en duurzaam met energie en vervoer om te gaan. Met hoe we dit in het verleden hebben gedaan komen we niet verder. Samen met de provincie, het Ruimtelab in het bijzonder, zal MvM! met allerlei partners werken aan ruimtelijke oplossingen gericht op de thema's energie, voedsel, natuur en water met de integratie van wonen, werken, mobiliteit en leefbaarheid. Gezamenlijk zoeken we naar nieuwe manieren om naar de toekomst en inrichting van Gelderland te kijken. Met als doel een andere kijk, nieuwe ideeën en inspiratie opdoen voor ruimtelijke ontwikkeling. Het project zal in 2025-2026 gestalte krijgen.

5.2 IABR COMMONS COLLECTIEF BOTU

In 2017 is IABR een samenwerking aangegaan met Bospolder-Tussendijken (BoTu), één van de zes Rotterdamse wijken die vóór 2030 'van het gas af' moeten. BoTu kent een lage welvaart en een hoge demografische diversiteit, wat de wijk kwetsbaar maakt, maar ook weerbaar. Een groep actieve en betrokken bewoners zet zich erin om de gemeenschap te versterken, kennis uit te wisselen, de leefomgeving te verbeteren en klimaat-adaptief te maken. IABR ondersteunt vanuit haar rol als cultuur- en kennisinstituut de ontwikkeling van BoTu als proeftuin voor een systemische energietransitie, alsook voor een krachtig en geëmancipeerd burgerschap. Deze samenwerking loopt nog tot ten minste 2028.

Onderzoek naar eigendomsposities in Bospolder-Tussendijken

Een lokale coalitie onder de noemer 'IABR Commons Collectief BoTu' analyseerde en portretteerde een aantal gemeenschapsplekken. Dit resulteerde in een wandelroute, tentoonstelling en podcastreeks die tijdens IABR 2022: 'It's About Time' werden gepresenteerd. De gemeenschapsplekken zijn 'commons in ontwikkeling', plekken waar mensen uit de wijk het zelf voor het zeggen hebben, waar meerdere mensen gebruik van maken en die voor de langere termijn beschikbaar blijven. Dat laatste is vaak kwetsbaar; veel van dit soort buurtplekken en initiatieven ontstaan tijdens transitiemomenten en leiden een nomadisch en precair bestaan.

5.3 ONDERZOEKSPROJECT 'TRANSITION-SCAPES'

Workshop 'Transition-Scapes'. Foto: Linda Vlassenrood

Het onderzoeksproject 'Transition-Scapes' van het lectoraat Civic Interaction Design van de Hogeschool van Amsterdam (onder leiding van Linda Vlassenrood, Martijn de Waal en Cristina Ampatzidou) onderzoekt interactieve tentoonstellingsvormen die toekomstscenario's over de energietransitie visualiseren. Het doel is om de implicaties van de energietransitie begrijpelijk en bespreekbaar te maken op buurtniveau. Het interactieve format moet uitwisseling en wederzijds leren tussen bewoners en institutionele stakeholders mogelijk maken, zodat ze samen toekomstige paden voor de energietransitie kunnen verkennen.

In 2024 zijn drie 'prototyping'-workshops georganiseerd met Huis van de Toekomst, IABR, Tellart en Bright. De workshops hebben geleid tot een digitaal simulatiemodel dat is ontwikkeld door Dirk Bertels en Arthur van Schravendijk. Het model is een antwoord op de vraag: 'Hoe kan Huis van de Toekomst het bouwen aan de gemeenschap beter faciliteren, en de impact daarvan zichtbaar en meetbaar maken?' Het is een poging om burgerinitiatieven op een eenvoudige manier zo gelaagd mogelijk weer te geven. Het illustreert de samenhang tussen initiatieven, de kwetsbaarheid, maar ook de veerkracht van gemeenschappen. De ambitie is dat het digitale simulatiemodel kan bijdragen aan de dialoog over en met de gemeenschap. Het simulatiemodel is vervolgens getest tijdens drie bijeenkomsten: met instanties die al betrokken zijn bij Huis van de Toekomst, de 'After Summer School' van Nieuwe Instituut en met de 'Community of Practice' van Transition-Scapes.

Door Transition-Scapes te ontwikkelen voor Amsterdam Haven-Stad en Huis van de Toekomst in Rotterdam worden verzameld ontwerpinzichten over hoe dergelijke tools ontworpen en ingezet kunnen worden.

5.4 ARCHITECTUUR OVERAL

Op zaterdag 29 juni 2024 is 'Architectuur Overal' aangekondigd, een samenwerkingsverband van diverse Nederlandse architectuurorganisaties. De aankondiging vond plaats tijdens de opening van de 11de Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam. Naast het Nieuwe Instituut zijn Branchevereniging Nederlandse Architectenbureaus (BNA), Stichting Coördinatie Lokale Architectuurinitiatieven (CoLA), Stimuleringsfonds Creatieve Industrie (SCI), Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR), Vereniging Deltametropool (VDM) en VOLUME aangesloten.

Het doel van 'Architectuur Overal' is om met een aantal van de belangrijkste vertegenwoordigers van de internationaal gerenommeerde Nederlandse architectuurgemeenschap gezamenlijk naar voren te treden en samen te werken aan een bredere zichtbaarheid van architecten en ontwerpers, om zo een betere aansluiting te maken met politiek en maatschappij. Het initiatief komt voort uit een belofte die de directie van het Nieuwe Instituut deed in een ingezonden brief in NRC op 25 augustus 2023.

5.5 CARBON STORIES

'Carbon Stories' op 27 november 2024. Foto: Jacqueline Fuijkschot

De serie 'Carbon Stories' katalyseerde opnieuw het gesprek over de (on)mogelijkheid van een klimaatpositieve gebouwde omgeving. De perspectieven van de financier, ontwikkelaar, ontwerper, bouwer, adviseur en materiaalleverancier kwamen hierbij aan bod. In een serie thematische bijeenkomsten werd het CO₂-vraagstuk in de bouwsector breed uitgediept. De gesprekken, presentaties, workshops werden gemodereerd door wetenschapsjournalist Geert Maarse.

Edities

- #7 op 22 februari 2024: 'Nomad Century: How Climate Migration Will Reshape Our World'
- #8 op 25 april 2024: 'Koolstofneutrale hoogbouw?'
- #9 op 20 juni 2024: 'We moeten het over installaties hebben!'
- #10 op 11 september 2024: 'Transition! From Theory to Practice'
- #11 op 1 oktober 2024: 'Learning from Paris' (i.s.m. Built by Nature)
- #12 op 27 november 2024: 'The Value of Carbon'

'Carbon Stories' vinden plaats in het Keilepand, het programma is een initiatief van IABR met de denktank CARBONLAB van architecturbureau GROUP A en het KeileCollectief.

5.6 TOEKOMSTATELIER OOSTKOP

'Carbon Stories' op 27 november 2024. Foto: Jacqueline Fuijkschot

In het Nieuwe Instituut is een nieuwe werkruimte geopend: 'Toekomstatelier Oostkop'. Dit atelier is een plek waar iedereen die wil bijdragen aan de ruimtelijke toekomst van Nederland welkom is. Of het nu gaat om de straat, de wijk, de stad, de regio of het hele land, het atelier nodigt ontwerpers, beleidsmakers en creatieve denkers uit om samen oplossingen te verkennen voor nu, straks en later. Onderwerpen variëren van mobiliteit en zorg in de stad tot groen in de wijk, waterveiligheid en ruimtelijke visies op landelijke schaal. Het atelier is een initiatief van het College van Rijksadviseurs (CRa) en het Nieuwe Instituut, in samenwerking met Architectuurinstituut Rotterdam (AIR), IABR, Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), Stimuleringsfonds Creatieve Industrie (SCI) en Vereniging Deltametropool (VDM). Naast samenwerking biedt het atelier toegang tot de Rijkscollectie voor Nederlandse Architectuur en Stedenbouw, een waardevolle bron van inspiratie en reflectie voor alle deelnemers.

'Toekomstatelier Oostkop' bouwt voort op de tentoonstelling 'Nederland op de tekentafel', die in 2023-2024 te zien was in het Nieuwe Instituut. Deze

tentoonstelling bracht ontwerpers, beleidsmakers en het publiek samen om na te denken over de toekomst van Nederland. Met dit nieuwe initiatief willen we die energie en ambitie vasthouden en verder ontwikkelen. Iedereen die wil meedenken en bijdragen, is van harte welkom.

5.7 OVERZICHT

In 2024 IABR heeft zich opengesteld voor allerlei typen samenwerking, zowel in Rotterdam maar ook ver daarbuiten. Voor de 11^e biënnale 'Nature of Hope' is IABR samenwerkingen aangegaan met Nieuwe Instituut (locatie), Studio D P S onder leiding van Diogo Passarinho (scenografisch advies) en studio Le Roy Cleeremans (grafisch ontwerp), en Janna Bystrykh, Catherine Koekoek, Hani Salih, Alina Paiaş en Noortje Weenink (curatoren). Een overzicht van alle deelnemers aan de tentoonstellingen is te vinden op [de website](#).

Er is actief samengewerkt met een breed scala aan externe partners om de impact van het publieksprogramma te vergroten. De samenwerking met organisaties zoals De Dependance, Vogelbescherming Nederland, Architectuur Film Festival Rotterdam (AFFR), Sainsbury Center, Norwich University, gemeente Amsterdam, Lala Ruhr Biennale, Netherlands Angry Architects (NAA), Architecture Climate Action Network (ACAN), Built by Nature, Ministerie van de Toekomst, Nieuwe Instituut, en lokale architectuurcentra in Arnhem, Zeeland en Deventer bood een platform voor discussie en kennisdeling.

Daarnaast zijn er voor de onderzoekstrajecten samenwerkingen aangegaan en voortgezet met Built by Nature, gemeente Rotterdam, gemeente Amsterdam, gemeente Utrecht, gemeente Delft, Eneco, Liander, Stedin, Vattenfall, Siemens, TU Delft, LOLA Landschapsarchitecten, Bright, Studio Chris Kabel, OFFICE KGDVS, Batenburg, Alliander, Rijkswaterstaat, ministerie van Infrastructuur en Waterstaat, Vereniging Deltametropool, H+N+S Landschapsarchitecten, West 8, Simon Rabyński, Lena Knappers & Bram van Ooijen en CHRITH architects & Emma Diehl Studio.

Nachtwandeling in Diergaarde Blijdorp. Foto: Janna Bystrykh

Binnen het Panorama Oekraïne project zijn de hoofdpartners in Nederland Ukraine-the Netherlands Urban Network (UNUN), College van Rijksadviseurs (CRa), Vereniging Deltametropool (VDM) en Nieuwe Instituut (NI). Oekraïense samenwerkingspartners zijn o.a. ReStart Agency en Urban Reform.

Het samenwerkingsverband 'Architectuur Overal' bestaat uit Nieuwe Instituut, Branchevereniging Nederlandse Architectenbureaus (BNA), Stichting Coördinatie Lokale Architectuurinitiatieven (CoLA), Stimuleringsfonds Creatieve Industrie (SCI), Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam (IABR), Vereniging Deltametropool (VDM) en VOLUME.

Het 'Toekomstatelier Oostkop' is een initiatief van het College van Rijksadviseurs en het Nieuwe Instituut, in samenwerking met Architectuurinstituut Rotterdam (AIR), IABR, Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), Stimuleringsfonds Creatieve Industrie en Vereniging Deltametropool (VDM).

Voortgezette samenwerkingen zijn er met ZUS, MANN en Provincie Gelderland (Ministerie van Maak!), Hogeschool van Amsterdam (Transition-Scapes), Derk Loorbach, Véronique Patteeuw, Léa-Catherine Szacka, Peter Veenstra (auteurs 'It's About Time'), Stahl R (vormgeving 'It's About Time'), CARBONLAB van architecten GROUP A en het KeileCollectief (Carbon Stories).

6. BEZOEKERSAANTALLEN

Gedurende looptijd van de tentoonstelling 29 juni tot 13 oktober 2024 ontving IABR diverse soorten publiek, van professional tot cultureel geïnteresseerde gasten. Daarnaast waren er rondleidingen, een paralel- en educatief programma, lezingen, workshops, wandelingen en symposia. Waarvan drie bezoeken in schoolverband. IABR bereikte gedurende het jaar 2024, 31.349 fysieke bezoekers. De IABR heeft met haar website, nieuwsbrief, hybride media campagne en alle 'socials', in totaal 10,2 miljoen personen bereikt.

Wandeling Groene Connectie

7. MARKETING EN COMMUNICATIE

7.1 COMMUNICATIESTRATEGIE 'NATURE OF HOPE'

De marketing en communicatie voor de 10^e editie stond in het teken van het inluiden van een nieuw tijdperk van de IABR met een herpositionering en een nieuwe missie en visie. De IABR is relevant voor de professional en het vakpubliek, maar wil met een veelzijdige tentoonstelling en programma ook relevant zijn voor het brede en culturele publiek. In de 11^e editie ging de IABR nog een stap verder. Waar in de 10^e editie 'transitie' centraal stond, ging het hier om 'transformatie'. Ook in het streven om niet alleen de professional, maar ook het culturele publiek en iedereen die zich wil inzetten voor een positieve toekomst te betrekken, heeft de IABR gezocht naar nieuwe vormen: de tentoonstelling vond bijvoorbeeld deels plaats in de openbare ruimte. In de stad Rotterdam wilde deze editie in contact komen met iedereen die in zijn dagelijkse routine vruchtbaar zorg draagt voor zijn omgeving door deze "groene" plekken in de stad actief te onderzoeken en te selecteren, op te nemen in het tentoonstellingsprogramma en ze - waar mogelijk voor langere tijd - in hun kracht te zetten en te versterken.

De 11^e biënnale trapte gelijktijdig met de Rotterdam Architectuur Maand af en bestond uit een tentoonstelling in het Nieuwe Instituut en een publieksprogramma voor het professionele en culturele publiek als een plek om betekenis te geven en alternatieve mogelijkheden voor de toekomst te verbeelden.

Buitenreklame. Foto Sabine van der Vooren

Doelgroepen

In de marketingcommunicatie richtten we ons op de volgende kerndoelgroepen:

1. Wij bedienden een breed publiek: zowel professionals als het culturele publiek.
2. Met 'Botanical Monuments' richtten we ons ook op lokale bewoners in verschillende wijken van Rotterdam.
3. De ambitie was ook om het internationale professionele en culturele publiek te bereiken door publicaties in internationale culturele en vakmedia.

Organisatiemissie van de IABR met 'Nature of Hope'

1. Hoe zorgen we ervoor dat de IABR in haar rol van aanjager en verbinder aandacht genereert bij haar stakeholders en doelgroepen voor:

- De waarde en rol van ontwerpdisciplines in ruimtelijke vraagstukken als gevolg van klimaatverandering
- Alternatieve benaderingen en perspectieven

2. Hoe zorgen we ervoor dat de activiteiten die de IABR ontwikkelt voor haar diverse publieksgroepen relevant, betekenisvol, herkenbaar en toegankelijk zijn?

- Zodat de professional nieuwe perspectieven en handvatten heeft voor een alternatieve rol en manier van werken
- Zodat het betekenis heeft voor het culturele publiek
- Zodat buurtbewoners kunnen meedoen door zorg te dragen voor hun omgeving

Communicatieopgave

We formuleerden de volgende communicatieopgave in het kader van 'Nature of Hope':

1. De lange termijn – communicatie ondersteunt gedragsverandering: Hoe krijgen we aandacht voor de praktijk en cultuur van architectuur en de relevantie ervan voor een breder publiek? Hoe zorgen we ervoor dat dit bijdraagt aan alternatieve praktijken en perspectieven voor de toekomst?
2. De korte termijn – communicatie creëert bewustzijn en ondersteunt 'weten', toegankelijkheid en betekenisgeving: Hoe zorgen we ervoor dat stakeholders en doelgroepen weten dat 'Nature of Hope' plaatsvindt, begrijpen waar het over gaat, waarom het relevant is en welke betekenis het voor hen heeft, met een 'call to action'.

Strategie

- Netwerk- en ambassadeursstrategie: (Voormalige) curatoren, het team en samenwerkingspartners betrekken actief hun netwerk en nodigen hun contacten persoonlijk uit. Hoe meer interactie, hoe meer betrokkenheid er zal zijn. Vanuit de curatoren, het team, de partners en de gemeenschap moet de beweging ontstaan die tot verandering leidt.
- 'Storytelling': Het delen van verhalen van mensen met verschillende achtergronden en perspectieven vergroot het bereik van de inhoud en helpt om betekenis te geven voor de verschillende doelgroepen.
- Buurtgericht: Botanical Monuments ondersteunt lokale initiatieven en is gebaseerd op lokale samenwerkingen. Het is niet alleen relevant voor professionals en culturele doelgroepen, maar moet ook erkenning geven aan lokale bewoners.
- Marketingstrategie – evenementgestuurde bezoeken: Mensen plannen hun bezoek rond hun interesses en evenementen

Spread uit magazine *Gers!* Foto: Vivian Ammerlaan

Contentformats

Foto + citaat / video-interview, artikel, podcasts, social contentformats

1. Portretten van mensen over wat hen inspireert en hoop geeft
2. Centrale thema's in de tentoonstelling
3. Altijd met een directe en persoonlijke oproep tot actie of vraag aan het publiek (professionals, cultureel publiek, lokale bewoners)

Taal en 'tone of voice'

- Tweektalig: Nederlands/Engels
- Toegankelijk, inclusief en divers
- Positieve boodschappen en formuleringen
- Activerende boodschappen en actieve formuleringen
- Concrete voorbeelden en formuleringen
- Oproep tot actie, direct en persoonlijk

Doelgroepen en bereik

- (Jonge) professionele doelgroep: internationaal (VK/BE/DU) / nationaal / Rotterdam – bereik via eigen media van IABR, partners zoals NI/Architectuur Maand, universiteiten, netwerken van (voormalige) curatoren en stakeholders, internationale en nationale professionele media/(media)partners: E-Flux / De Architect / Koozarch.
- Cultureel publiek: internationaal / nationaal / Rotterdam – bereik via partners zoals NI/Architectuur Maand, netwerken en (media) partners, waaronder E-Flux / DPG Media / Rotterdam Festivals / Vogelbescherming.
- 'De buurt' – bewoners van 'Botanical Monuments' – bereik via een buurtgerichte aanpak, via bestaande netwerken rondom lopende initiatieven, buurthuizen, Bureau Stadsnatuur / OMI.

PERSAANPAK 2024

We hebben lokale, nationale en internationale pers in verschillende fasen benaderd met inhoudelijke persberichten, onder meer rondom de opening en symposia. Persbureau De Wolven hebben we de opdracht gegeven journalisten persoonlijk te benaderen en in samenwerking met het IABR-team op maat verhalen en invalshoeken te ontwikkelen om die te pitchen bij de met name Nederlandse pers.

Het doel was om niet alleen architectuurprofessionals aan te spreken, maar ook een breder, divers publiek te betrekken. We hebben onze communicatie toegankelijker gemaakt en stevig ingezet op zowel nationale als lokale media.

Doelen

1. Positionering: De IABR positioneren als een relevante, laagdrempelige en inspirerende tentoonstelling.
2. Publiek: Een breder publiek bereiken, waaronder Rotterdammers, kunst- en designliefhebbers en architectuurprofessionals.
3. Media-aandacht: Zorgen voor zichtbaarheid via landelijke en regionale pers, advertenties en sociale media.

Doelgroepen

- Architectuurprofessionals
- Breder geïnteresseerd publiek in architectuur, kunst en design
- Rotterdammers
- Journalisten en media

Persstrategie

- Toegankelijkheid: Gelet op toegankelijk taalgebruik in teksten en uitnodigingen om een breder publiek aan te spreken.
- Tijdige communicatie: Door ruim op tijd te beginnen met pers- en mediacampagnes konden we journalisten goed meenemen in het proces en zorgden voor meerdere contactmomenten met journalisten.
- Gevarieerde media-inzet: Gebruik van traditionele media (zoals NRC en DPG Media) met digitale campagnes en persmomenten om onze zichtbaarheid te vergroten.

Persmomenten

1. Feestelijke opening (29 en 30 juni)

We hadden drie contactmomenten in samenwerking met persbureau de Wolven ('save the date', 'follow-up' en persbericht) en legden contact met journalisten. Resultaat: We slaagden erin om zes journalisten aanwezig te hebben tijdens de opening waaronder Tracy Metz van het NRC, Merel Pit van De Architect, Michiel van Raay van het Architectenweb, Ciro Musella van Elle Decor, Harm Tilman van Viva Architectuur en Christophe Catsaros van Traces. Dit heeft geresulteerd in artikelen in onder andere. NRC, Volkskrant Magazine, Architectenweb, De Architect, Harm Tilman en UITmag.

2. Educatiesymposium (20 september)

We bouwden voort op de bestaande contacten van de opening. Ook hier drie contactmomenten aangevuld met telefonisch contact. Resultaat: drie journalisten waren aanwezig, waaronder Marina van Bergen van Archined.

Lenneke Slangen van Archined en Frieder Vogler van Archined. Dit resulteerde in publicaties in Archined, Architectuur.nl en Dagjeweg.nl.

3. Eindsymposium (13 oktober)

Ook hier bouwden we voort op eerdere contacten. Hoewel enkele journalisten aanwezig waren, bleek de timing minder gunstig. Resultaat: geschreven artikelen, maar niet altijd met expliciete vermelding van de IABR.

Media-aandacht

De 11^e editie van de IABR kreeg brede media-aandacht, zowel lokaal, landelijk, als internationaal. Dankzij strategische advertenties, persberichten en persoonlijke contacten verschenen we in meer dan 50 publicaties, nog enkele voorbeelden:

Lokale en regionale media:

- Platforms: Havenloods, Rotterdam Vandaag & Morgen, Voedselpark, De Schakel, Rodi Nieuws, Zaanstad Nieuws.
- Regionaal: Rijnmond, Dagjeweg.nl, Vandaag en Morgen.

Nationale media:

- Kranten en platforms: NRC (meerdere keren), Volkskrant, De Architect (meerdere artikelen), Architectuur.nl, Archined (meerdere keren), Wonen360, Project & Interieur, Groene Ruimte.

NRC Cultureel Dagboek. Foto's Hedayatullah Amid

Internationale media:

- Architectuur en design: Dezeen, Archinect, E-Flux (meerdere keren), Stirworld, World Architecture, Espazium.
- Vogue, Elle Decor, Fuorisalone.

Specialistische platforms:

- Vakmedia: Architectenweb (meerdere artikelen), Harmtilman.nl, Pragmatika.
- Natuurgericht: Groene Ruimte, Nature Today.

Media-aandacht en zichtbaarheid:

- Media-aandacht: meer dan 50 publicaties in landelijke, regionale en internationale media.
- Save the date: aantal ontvangers 232 en geopend door 102 (44%).
- Follow up: aantal ontvangers 245 en geopend door 133 (54%).
- Persbericht: aantal ontvangers 244 en geopend door 129 (52%).
- Pers aanwezig bij drie evenementen
- Archined schreef drie artikelen:
Architectuur in transitie: de proef op de som (ruim 820 keer gelezen)
Een huis voor het ecocentrisme (ruim 625 keer gelezen)
Emerging Pedagogies (gepubliceerd OP 11. 11. 2024)
- Gerichte persbenadering: Door relaties te onderhouden, bereikten we toonaangevende media zoals NRC, Volkskrant en Dezeen.
- Advertentiecampaagnes: Strategische advertentie-inkoop zorgde niet alleen voor zichtbaarheid, maar stimuleerde ook redactionele aandacht (bijv. Archined).

Advertenties in landelijke en (internationale) culturele en vakmedia 2024

Met advertenties in diverse culturele en vakmedia hebben we ons gericht op de verschillende doelgroepen: (aankomend) professional (inter)nationaal en brede (cultuur)publiek, o.a.:

- NRC: Voorpagina-advertentie op 13 juni met 275 clicks.
- E-Flux: Vier advertenties, gemiddeld 13.000-14.000 clicks per moment.
- Architectenweb: Agenda-vermelding (3778 views) en advertorial met 86 clicks.
- Succesvolle campagnes met sterke CTR's bij o.a. NRC en DPG Media.

Samenwerking met Vogelbescherming: natuur en architectuur verbinden

Een bijzonder focuspunt was onze nieuwe samenwerking met de Vogelbescherming en Bureau Stadsnatuur. Samen hebben we een initiatief opgezet om het belang van natuurinclusief ontwerpen onder de aandacht te brengen.

Route door Rotterdam: architectuur ontmoet natuur

Met de Vogelbescherming hebben we een route ontwikkeld die bezoekers door Rotterdam kunnen fietsen of lopen. De route kan via een app MijnVogelroutes van de Vogelbescherming benaderd worden. De verhalen die zij op de route te horen krijgen laten bezoekers anders kijken naar stadnatuur en architectuur. Zo konden geïnteresseerden meenemen in hoe architectuur en natuur kunnen samenkomen in een stedelijke omgeving.

Rondetafelsessie

Op 18 september organiseerden we een rondetafelsessie om de route officieel te lanceren en geïnteresseerden samen te brengen om te spreken over het belang en de mogelijkheden van natuurinclusief bouwen. Met sprekers vanuit de gemeente Rotterdam, de Vogelbescherming, Janna Bystrykh als curator van de IABR en Daan Bruggink, Architect van Orga houtbouw gingen we in gesprek over natuurinclusief ontwerpen. De interactieve sessie leidde tot inspirerende inzichten.

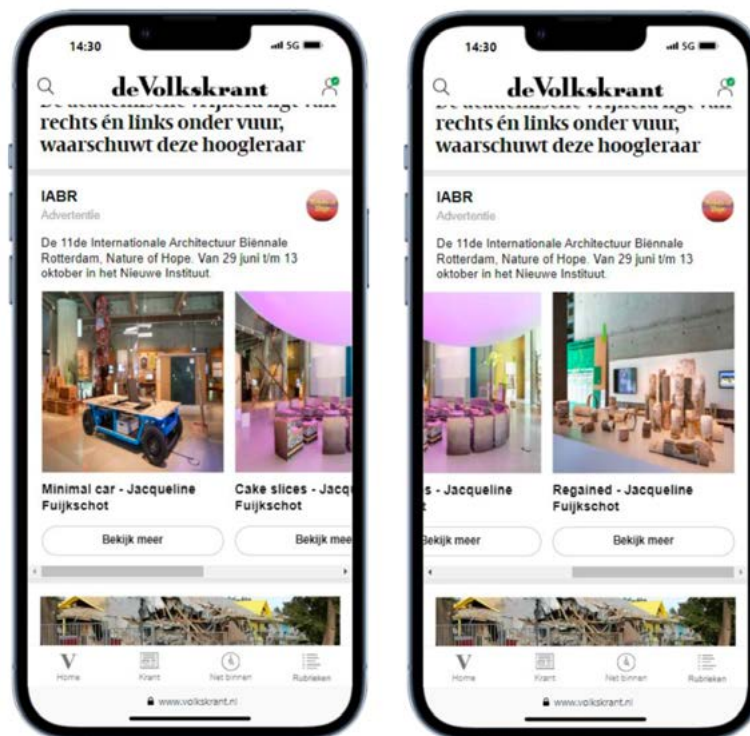
Een initiatief met een vervolg

Het succes van de sessie heeft ervoor gezorgd dat de Vogelbescherming deze rondetafelsessies op andere locaties voortzet.

DPG-campagne 2024

Bij de titel van DPG hebben we de verschillende campagnes ingezet om onze doelgroepen te bereiken. De campagnes richtten zich specifiek op cultuurliefhebbers:

- Seamless carousel op het gehele netwerk - deze was gefocust op Zuid-Holland en verdeeld in twee flights.
- Seamless carousel op channel VTP (Volkskrant, Trouw & Parool) - deze had een landelijke focus.

Carrousel VTP 22/06 – 05/07

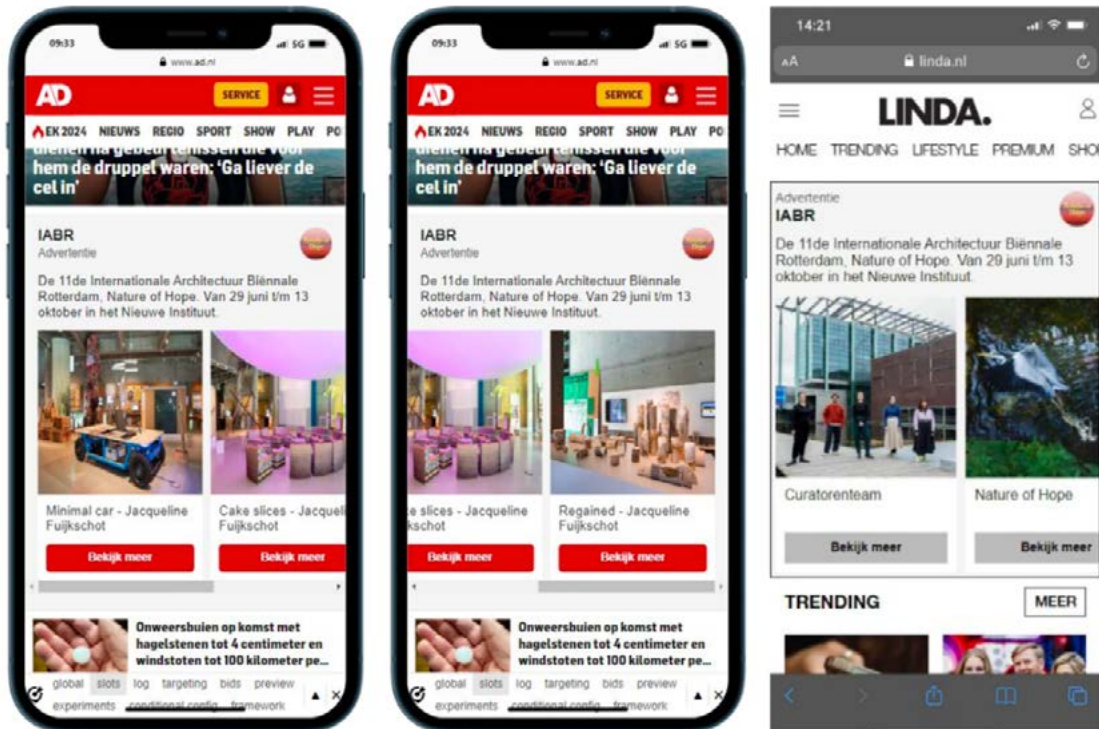
Met de campagne bereikten we een mooi resultaat. Het grootste gedeelte van de campagne scoorde ver boven de benchmark, het overige deel aan de bovenkant van de benchmark qua CTR (doorklikpercentage):

- Eerste carousel op VTP (Volkskrant, Trouw, Parool): 438.702 viewers, 3.215 clicks en CTR van 0,73% (ruim boven benchmark deze is 0,43 –

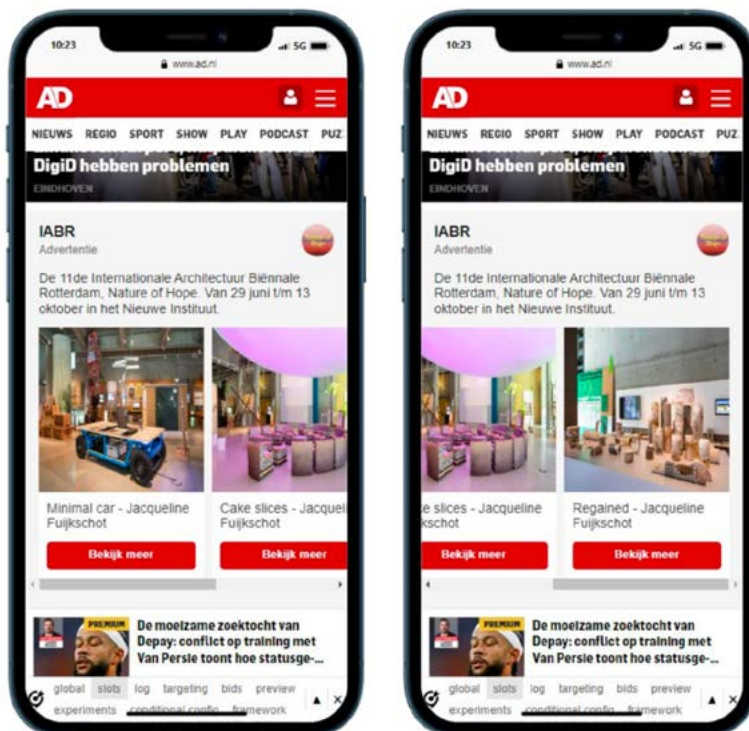
0,52%).

- Carousel op hele netwerk: 461.533 viewers, 2875 clicks en CTR van 0,62%. (ruim boven de benchmark deze is 0,43 – 0,52%)
- Tweede carousel op hele netwerk: 307.692 viewers, 1548 clicks en CTR van 0,50% (boven in de benchmark deze is 0,43 – 0,52%).

Een aantal titels scoorden erg goed zoals Volkskrant, Trouw, Parool, Margriet, Libelle en Indebuurt Rotterdam.

Carrousel hele netwerk F1 22/6 – 05/07

Carrousel hele netwerk F2 01/09 -13/10

SOCIALMEDIA-CAMPAGNE 2024

De betaalde socialmedia-campagne hebben we uitgevoerd in samenwerking met Social Media Men waarbij het marcom team van de IABR de campagneplanning en content verzorgde. Voor deze campagne hebben we ons gericht op de promotie van Nature of Hope met als doel een breed publiek aan te trekken voor de tentoonstellingen, symposia en andere events. De online campagne is uitgevoerd via de advertentieplatformen Meta (Facebook en Instagram) en LinkedIn, verspreid over verschillende flights en campagnemomenten. Looptijd campagne: 167 dagen, 30-04-2024 t/m 13-10-2024

Bereik, interactie en betrokkenheid met de campagne

De campagne heeft relatief veel mensen bereikt en zowel op Meta als LinkedIn werd relatief veel geklikt. Daarnaast werd er enorm positief gereageerd op de campagne.

Campagneopzet

De campagne was onderverdeeld in drie fasen: awareness, consideration, en activatie. Dit zorgde ervoor dat we de juiste doelgroep konden bereiken in elke fase van hun beslissingsproces van potentiële geïnteresseerden/bezoekers.

Advertentiekkanalen

- Meta (Facebook en Instagram)
- LinkedIn

Formats:

- Video's voor awareness en traffic naar de events
- Carrousels en statische beelden voor het tonen van belangrijke onderdelen van het publieksprogramma
- Specifieke campagnes voor het symposium en het kinderprogramma

De campagne is op 30 april 2024 live gegaan en is voltooid op 13 oktober 2024.

Facebook/Instagram

bereik in unieke personen	aantal advertentie weergaven
1.668.594	6.893.115

Websiteverkeer Facebook / Instagram

Videoweergaven

Uit de demografische gegevens van de bekeken video's blijkt dat de meeste betrokkenheid komt van oudere kijkers, met name uit de leeftijdscategorieën 55-64 jaar en 65+.

Jongere kijkers, met name in de leeftijd van 18-24 jaar, vertonen minder kijkactiviteit, wat erop kan wijzen dat de video-inhoud minder aantrekkelijk of relevant is voor hen. De middelbare leeftijdsgroepen (35-44 jaar en 45-54 jaar) laten een gematigde betrokkenheid zien.

Betrokkenheid bij de campagne

Online heeft de doelgroep positief gereageerd op de campagne. We zien relatief veel likes. Bovendien is er zelden gereageerd met een boze emoticon. Er was dus niet veel weerstand tegen de campagne. Ook is de campagne maar liefst 215 keer gedeeld waardoor de campagne organisch meer bereik kreeg.

LinkedIn

Op LinkedIn zijn er bijna 325.000 advertentieweergaven gerealiseerd en er zijn 1.631 klikken gegenereerd.

advertentie weergaven	aantal klikken	doorklikratio (CTR)
323.884	1.631	0,50%

Resultaten per campagne-onderdeel:

Online campagne

Met de campagne hebben we op Meta ruim 1,6 miljoen personen bereikt. Op LinkedIn zijn er bijna 325.000 advertentieweergaven gerealiseerd. In totaal is er op beide kanalen samen ruim 45.000 keer naar de landingspagina(s) geklikt.

Awareness fase - Aankondiging middels video

Meta:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 2.993.950
- Bereik (aantal gebruikers dat de advertenties ten minste één keer heeft gezien): 996.176
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 1.751
- Videoweergaven tot 75% (het aantal keren dat de video tot 75% van zijn lengte is bekeken): 3.435

LinkedIn:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 170.262
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 621

Opening 29 en 30 juni

Meta:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 599.425
- Bereik (aantal gebruikers dat de advertenties ten minste één keer heeft gezien): 211.016
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 6.408

LinkedIn:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 70.020
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 413

Promotieprogramma (foto's tentoonstelling - Kids - Boeklancering - September)

Meta:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 1.108.115
- Bereik (aantal gebruikers dat de advertenties ten minste één keer heeft gezien): 370.923
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 15.224

LinkedIn:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 44.469
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 266

Promotie diverse events: Educatie Symposium - Carbon Stories - Vogelbescherming - Atelier A16 - NNAU

Meta:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 1.656.209
- Bereik (aantal gebruikers dat de advertenties ten minste één keer heeft gezien): 429.712
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 12.024

Promotie van Eindsymposium 13 oktober

Meta:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 312.931
- Bereik (aantal gebruikers dat de advertenties ten minste één keer heeft gezien): 138.120
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 3.613

LinkedIn:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 19.114
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 145

Promotie van Final Week

Meta:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 222.485
- Bereik (aantal gebruikers dat de advertenties ten minste één keer heeft gezien): 117.548
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 5.118

LinkedIn:

- Weergaven (het aantal keer dat de advertenties ten minste één keer weergegeven is): 20.019
- Klikken (het aantal dat heeft geleid naar de landingspagina): 186

7.2 NIEUWSBRIEF EN WEBSITE

Nieuwsbrief

In maart 2024 hebben we een nieuw nieuwsbriefformaat ontwikkeld met als doel meer bezoekers naar de website te trekken. Dit nieuwe formaat werd in april geïntroduceerd en IABR-breed ingezet. De visuele vormgeving van de nieuwsbrieven sloot aan bij de kenmerkende gradiëntstijl van de visuele identiteit van de 11^e biënnale.

Het bereik van de nieuwsbrief groeide licht: van 5.072 abonnees in 2023 naar 5.204 op 31 december 2024. De openingspercentages varieerden tussen 42,80% en 52,80%, met een tijdelijke dip in augustus en september, waarschijnlijk door de zomerperiode. De doorklikpercentages waren onvoorspelbaar (6,2% tot 27,2%) en afhankelijk van factoren zoals het thema van de berichten.

Website

Voor de biënnale van 2024 werd besloten af te stappen van losstaande editie-websites en in plaats daarvan een subsite te integreren binnen de bestaande IABR-website. Het doel was om de integrale visie van de IABR beter te weerspiegelen.

De ontwikkeling van deze sub-website begon met een onderzoek naar de structuur en inhoud van eerdere biënnale-websites. Dit onderzoek bracht naar voren dat een aantal vaste pagina's onmisbaar zijn, zoals een programma-overzicht, contactpagina, teampagina en algemene overzichtspagina's. Naast dit onderzoek werd input verzameld van de curatoren over specifieke onderwerpen die relevant waren voor deze biënnale-editie. Voorbeelden hiervan zijn de tentoonstellingspagina's, de 'Botanical Monuments'-pagina en het publieksprogramma.

Een ander belangrijk onderdeel van de voorbereiding was het analyseren van veelgestelde vragen uit eerdere edities. Door deze vragen op te nemen in een aparte FAQ-sectie op de website, werd niet alleen de gebruikerservaring verbeterd, maar konden ook veel directe contactmomenten worden voorkomen. Op basis van al deze input heeft het ontwerpteam van Le Roy Cleeremans het design ontwikkeld, de technische realisatie lag in handen van de developer. De contentproductie werd verzorgd door het marketing en communicatieteam van de IABR. Het bestaande framework kan in de toekomst worden hergebruikt.

7.3 SOCIALE MEDIA

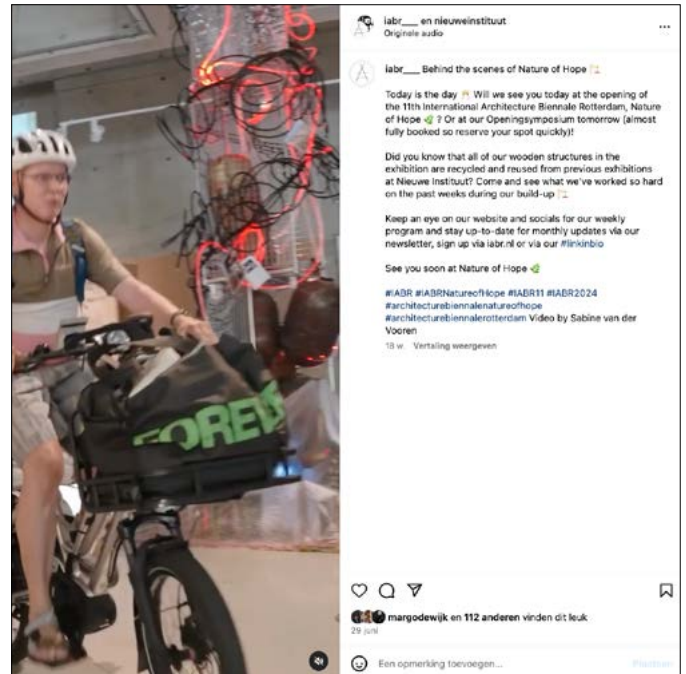
Voor de campagne voor de publieke opening hebben we korte films en fotoportretten met quotes gemaakt met de curatoren van 'Nature of Hope' en IABR directeur Saskia van Stein. Daarnaast heeft LeRoy Cleeremans GIFs en video's gemaakt van de deelnemende namen. Ook hebben we interviews met deelnemers aan de biënnale gedeeld op onze socials. Verder hebben we ook de eerste 'Community News' en 'Public Program' carrousels en een video van de opbouw van de tentoonstelling gepubliceerd. Dit alles tezamen was bedoeld om bewustzijn te creëren en een eerste indruk te geven van wat te kunnen verwachten tijdens de tentoonstelling in het Nieuwe Instituut en te activeren om naar ons feestelijke openingsweekend (29 en 30 juni 2024) te komen. Door samen te werken met het marketingteam van het Nieuwe

Instituut (43 duizend volgers) en deelnemers van de tentoonstelling en het publieksprogramma, werden veel posts over Nature of Hope ook gedeeld door hen, wat voor een breder publieksbereik heeft gezorgd.

Na de opening hebben we veel foto's gedeeld van de opening zelf maar

'Botanical Monuments'-evenement. Foto: Sabine van der Vooren.
Grafisch ontwerp: Le Roy Cleeremans.

Deelnemer die zijn inzending komt brengen uit het Verenigd Koninkrijk. Foto: Sabine van der Vooren

ook highlights van de expositie, projecten die zowel esthetisch visueel als inhoudelijk de bezoeker aantrekken. Kort daarna volgden de foto's van onze eerste kinderworkshop, de zogenaamde 'Wonder Build Weeks'. Tijdens de zomervakantie zijn deze foto's vaak gedeeld in zowel het programma als in de stories, waardoor we de laatste workshop afgesloten hebben met maar liefst 45 deelnemers die middag, en een rijk gevulde knutselafel.

Vanaf 9 juli ging de campagne Hoopzaaiers van start waarbij we alle

Openingsweekend 'Nature of Hope'. Foto: Jacqueline Fuijkschot

ambassadeurs van de 'Botanical Monuments' vastlegden in beeld en tekst, een portret in combinatie met een interview. De bedoeling van deze campagne was om, na de awareness, de consideration- en activatiefase in te gaan, om bezoekers en bewoners naar de 'Botanical Monuments' te trekken. Deze campagne resulteerde in 1.250 tot 3.400 weergaven per Instagram-post.

Verder hadden we verschillende campagne-hoogtepunten, zoals 'Back from the Holidays', de lezing van de Vogelbescherming en verscheidene symposia en evenementen. We hebben meerdere keren per evenement gepost, in de vorm van een 'Public Program'-carousel, een fotopost en/of videoreels.

De campagne voor de laatste week betroffen video-interviews met deelnemers van de tentoonstelling, foto's van voorgaande events en highlights van projecten binnen 'Nature of Hope'. Het doel hiervan was om bezoekers, en met name professionals, te activeren het eindsymposium bij te wonen. Door dat de laatste twee weken het programma erg vol zat, was het uitdagend om het publiek naar meerdere evenementen te krijgen, samen met inluiding van het culturele seizoen waren de weken verzadigd met evenementen. Toch hebben we een goed aantal bezoekers gezien, zeker in het laatste weekend.

↔ Renée Rooijmans en Clara Harmssen in Voedselbos 'De Overtuin'. Foto: Sabine van der Vooren

Eindsymposium Nature of Hope Foto: Jacqueline Fuijkschot

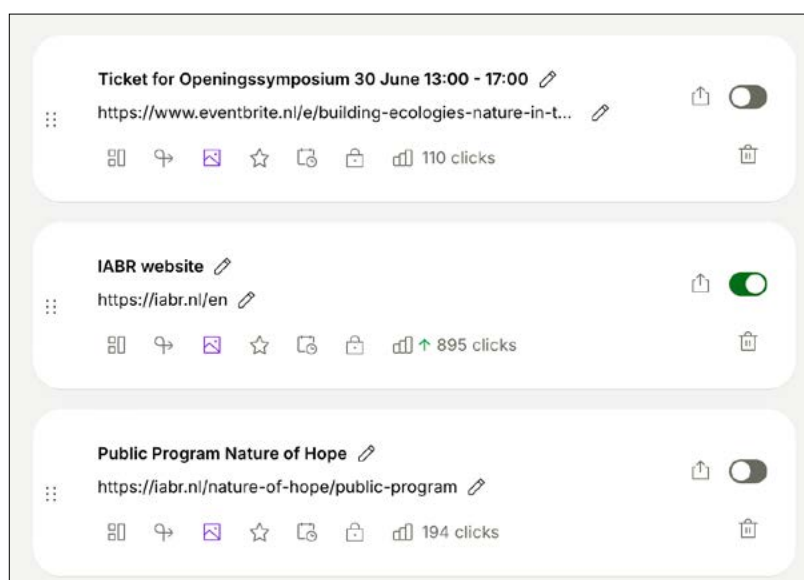
RESULTATEN

Instagram: 7.804 volgers

Als we de statistieken bekijken, zijn we mooi gestaag gegroeid de laatste 6 maanden. Op 30 april 2024 begonnen we met onze eerste officiële Nature of Hope post en hadden we 5.938 volgers. Op 30 oktober 2024 stond de teller op 7.804, wat betekent dat in 6 maanden tijd bijna +2.000 mensen blijvende interesse tonen door ons te volgen. Op Instagram hebben we verschillende resultaten behaald, zoals een kijktijd van 13 uur van een video, het posten van 2.500 verhalen en 500 berichten, 60 reels, 10.000 afspiegelgebeurtenissen voor een video en de 8.000 volgers zijn in zicht.

Linktree

Er wordt vooral doorgeklikt naar de IABR website (895 clicks) en naar de nieuwsbrief (176 clicks) en het minst naar links als een Hoopcast (18 clicks) en een interview artikel (10 clicks).

Onze andere kanalen

Linkedin werkt na Instagram het beste voor de IABR. Op deze manier bereiken we veel architecten, ontwerpers en andere samenwerkingspartners. In zes maanden tijd hebben we +400 volgers weten te interesseren, in totaal nu 3.796 volgers.

Onze andere kanalen, Facebook, X/Twitter en TikTok hebben minder goed gepresteerd. We merken dat, onlangs de stijging van volgers (+200), onze volgers op Facebook veelal afwezig zijn, en dat onze following op X/Twitter per maand iets afneemt (veel mensen verwijderen het platform op zich).

Concrete voorbeelden (Instagram)

- REELS

Meest bekeken video:

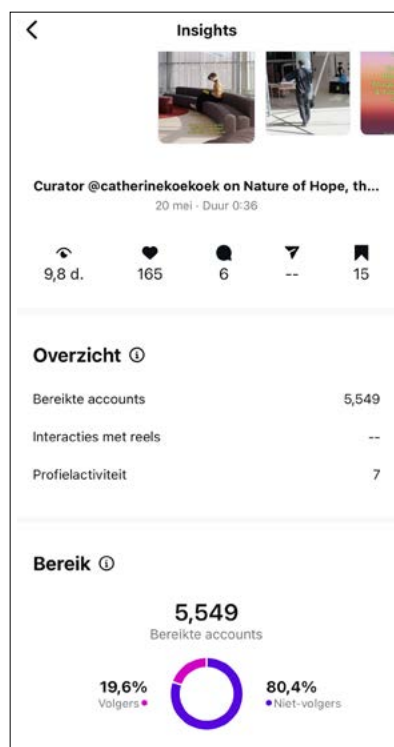
Curator Catherine Koekoek introductie video.

9,8 d. keer bekeken, 165 likes, 6 reacties, 15 keer opgeslagen, 5.549 bereikte accounts waarvan 80,4% niet-volgers, totale kijktijd 13 uur en 42 minuten, 7 volgacties.

Minst bekeken video:

De 'Hoopcast'-snippet (stilstaand beeld met geluid van de podcast).

1.417 keer bekeken en bereik, waarvan 35% niet-volgers, 18 likes, 0 reacties, 2 keer opgeslagen, totale kijktijd 1 uur en 15 minuten.

– POST

Meest bekeken post:

Public Program Carrousel met Practice Place als #1 (06-09-2024)

11.413 weergaven, waarvan 75% niet-volgers, 280 likes, 4 reacties, 92 keer opgeslagen, 27 profielbezoeken, 10 volgacties, 6 tikken op externe links.

Minst bekeken post: Interview Artikel Pedro Aparicio (07-08-2024)

1062 weergaven waarvan 9% niet-volgers, 20 likes, 2 keer opgeslagen, 3 profielbezoeken, 0 volgacties.

– STORY

Meest bekeken story:

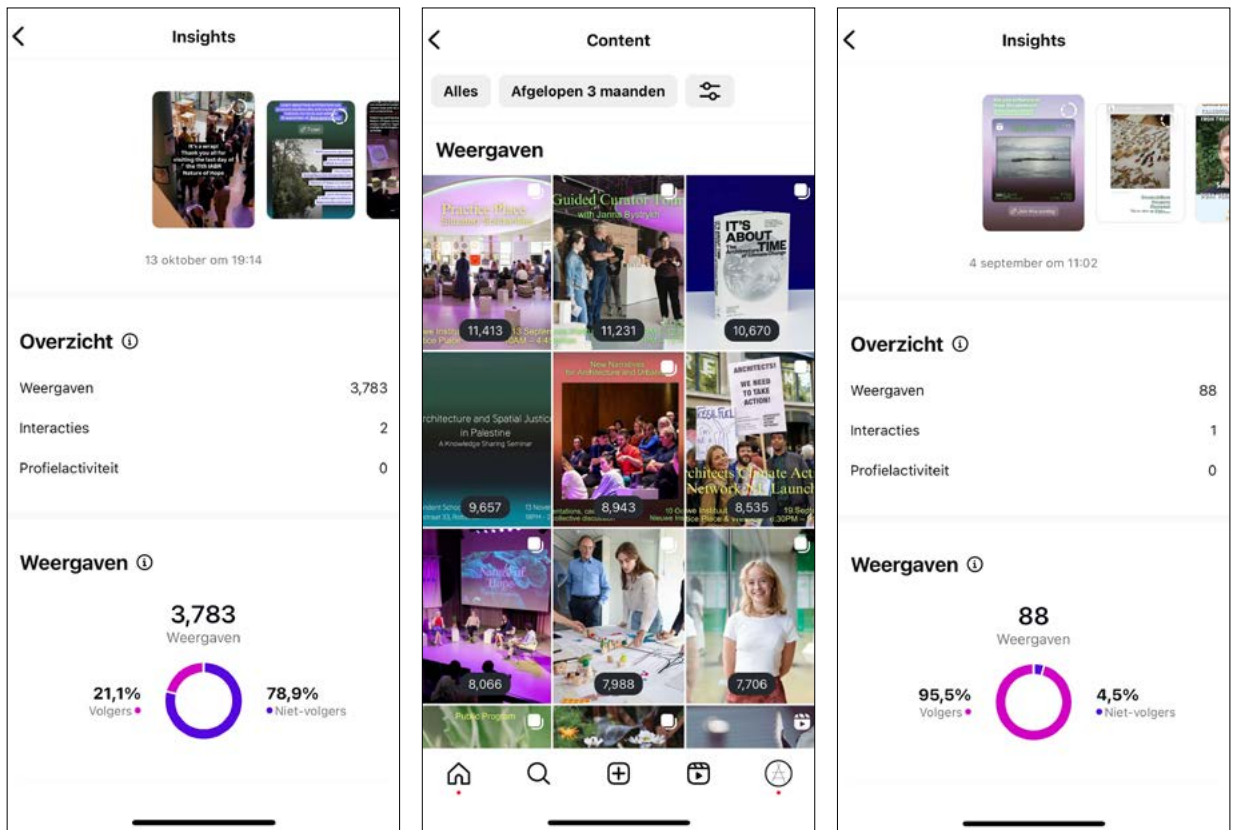
It's a wrap!

3.783 weergaven, waarvan 79% niet-volgers, 2 interacties, informatieve, kleurrijke video.

Minst bekeken story:

Repost van een feedpost AFFR

88 weergaven, waarvan 4,5% niet-volgers, 1 interactie, reclame-achtig-uitziende story.

Cijfers eind 2024

- Algemene IABR-website vanaf de lancering in november 2023: 3.700 bezoekers
- Nieuwsbrief: 5.077 ontvangers
 - Nieuwsbrief NL 2.611 ontvangers (ijkpunt december 2024)
 - Nieuwsbrief EN 2.466 ontvangers (ijkpunt december 2024)
- Instagram: 7.864 volgers
- LinkedIn: 3.833 volgers
- Facebook volgers: 874
- Twitter/X: 4.976 volgers

7.4 IMPACT MEETING

De IABR is kritisch bewust ten aanzien van de footprint van de organisatie en haar eigen activiteiten. Om hier inzicht in te verkrijgen hebben we bij de 10^e biënnale editie in 2022 een CO2-footprint 0-meting en bij de 11^e editie in 2024 een 1-meting uit laten voeren door New Economy. Doel is om onze prestaties te verbeteren en CO2 footprint te verminderen, vermijden of op te slaan bij het vormgeven van volgende biënnales en andere activiteiten, onder meer door bewuste en onderbouwde keuzes te maken in het bevorderen van circulariteit en hergebruik van materialen en reis bewegingen te beperken.

Wat is de huidige voetafdruk die we maken en wat kunnen we daarvan leren om die impact te verminderen of te voorkomen bij het volgende evenement of de volgende tentoonstelling die we maken? Hoe stimuleren we onze bezoekers om klimaatpositief te zijn als ze aan onze activiteiten deelnemen en welke kennis kunnen ze na hun bezoek mee naar huis nemen om in hun eigen praktijk toe te passen en anderen te inspireren een waardevolle bijdrage te leveren?

De 2022 en 2024 biënnale tentoonstellingen zijn grotendeels met gerecycled of geleend materiaal opgebouwd. Voor het printwerk is er zoveel mogelijk met gerecycled papier gewerkt, de kantine voorzag in een vegetarische lunch, en tijdens de 2022 was er geen verwarming in de ruimte maar werden er jassen aangeboden. De sprekers zijn gevraagd zoveel mogelijk met de trein te komen. De rapportage van New Economy was ronduit positief en benoemd expliciet de waarde van het immateriële bereik van de biënnale: bezoekers, ontwerpers en anderen die betrokken zijn kunnen een kettingreactie van positieve veranderingen in gang zetten. Als een enkele architect bij het ontwerpen voor een gebouw of bouwproces kiest voor materialen met minder CO2-uitstoot, bijv in een gebouw van 1000m², illustreert dit het potentie, 'ripple effect' en impact van individuele keuzes aangewakkerd door de biënnale.

Ook laten de reacties van respondenten van het publieksonderzoek zien hoe de biënnalevisie en kennis op verschillende manieren kunnen doorwerken in concrete actie van bezoekers:

2022 (gehouden in de Ferro)

Sharing the exhibition's carbon footprint, its measure is already improvement. I remember hearing measures that were taken to reduce the carbon footprint, such as borrowing the retention walls, sand and wood and keeping the material use to a minimum. Sharing this as best practices, even if its at an infancy stage, makes everyone more aware of what's possible.

De tentoonstelling was al redelijk minimaal qua materiaal en energie gebruik. Echter zouden jullie de scouting gedachte kunnen hanteren door een plek schoner achter te laten dan jullie het aantreffen. Dit zou kunnen door tijdelijk energie op te wekken tijdens de tentoonstelling (dit voorziet ook in jullie eigen gebruik van licht).

In alle activiteiten nog bewuster zijn van dat het echt anders moet.

Kennis en indrukken gedeeld in team planologen van gemeente waar ik werkzaam ben.

Ik ben meer na gaan denken over hoe te ontwerpen in gebieden met overstromingsrisico's.

2024 (gehouden in Nieuwe Instituut en op groene plekken in de stad)

I will join the shout out on social media ... one million signatures to encourage the use of brown field sites and the repurposing of preexisting buildings to; increase housing stock more rapidly than new builds; create a more sustainable approach to the use of expensive building materials.

It would be great to know in the exhibition something about the footprint of the event, display it live or let people participate with their own action to it.

Ik vind het super interessant om te zien hoe de werken een tweede leven krijgen. Vanuit gemeente Rotterdam zijn we nu bezig met het verplaatsen van het werk van DS/ Maike van Stiphout naar Natuurhistorisch. Het zou heel mooi zijn als alle werken een tweede leven krijgen. Ik begreep dat al veel van de tentoonstelling tweede kans materiaal is, geweldig!

Leuk ook om dat bezoekers mee te geven; practice what we preach. Verder is de locatie perfect met OV te bereiken, dus met fiets of OV is sowieso beter dan met auto. Ik weet niet hoe HNI omgaat in catering met duurzaamheid, maar persoonlijk vind ik het tof daar over te horen.

Ik ben al helemaal overtuigd dat we zaken anders moeten doen en doe mijn uiterste best om dit reeds in mijn werk en privé toe te passen. Het heeft me hernieuwde energie gegeven (door de expo alsook het netwerk) om hier mee door te gaan.

Ik doe onderzoek naar sociabiliteit in steden. Het heeft mij tot nieuwe inzichten geleid zoals het belang van de bodem, planning en ontwerpprincipes.

8. PERSONEEL EN ORGANISATIE

8.1 TEAM

De IABR is een kleine organisatie. De effectieve omvang van de algehele bezetting van mensen die een bijdrage hebben geleverd aan IABR bedroeg op jaarbasis in 2024 gemiddeld 10,3 FTE. Onder deze drie medewerkers het hele jaar door in dienst. De overige 13 zelfstandigen hebben op basis van een opdracht voor IABR gewerkt.

De personeelsformatie in dienst bedroeg op jaarbasis in 2024 gemiddeld 2,7 FTE met een gemiddeld aantal werknemers van drie. De functies die door medewerkers in dienst werden vervuld, zijn die van de algeheel en artistiek directeur, de office manager en een curator. De office manager is sinds 9 februari 2019 in dienst en sinds 1 januari 2020 in vaste dienst; de algeheel en artistiek directeur is sinds 1 december 2021 in vaste dienst. De curator was het hele jaar in dienst en sinds maart 2024 in vaste dienst.

De zelfstandigen (13 mensen in totaal) bedroeg op jaarbasis in 2024 gemiddeld 7,6 FTE, met een gemiddeld aantal werkzame personen van 9,2. De functies die door zelfstandigen op basis van opdracht hebben vervuld, zijn: hoofd marketing en communicatiestrategie, twee marketing en communicatie medewerkers, foto/videograaf en sociale mediamanager, hoofd productie, twee productie-assistenten, programmamanager, programma-assistent, coördinator onderzoeks-ateliers, producenten Panorama Oekraïne en assistent-curator. Alle zelfstandigen werkten op basis van een tijdelijk contract, offerte of opdrachten voor de ontwikkeling, openstelling en afbouw van de biënnale, variërend in contracturen en duur.

Vier curatoren van IABR 2024 hebben een contract op freelancebasis met een lumpsum- en reiskostenvergoeding. De namen van de betrokken teamleden zijn om AVG-redenen niet opgenomen.

8.2 PERSONEELSBELEID

De IABR is in het najaar van 2021 gestart met een nieuw personeelsbeleid en heeft daar in 2024 actief aan verder gewerkt. Het zoeken naar een goede balans tussen werk en leven stond centraal binnen de organisatie. We voeren het gesprek over welke condities bijdragen aan een veilige werkplek en hoe goede omstandigheden te creëren voor de dialoog.

Daarnaast is er in 2024 in teamverband aan workshops voor persoonlijk leiderschap gewerkt en vinden jaarlijks beoordelings- en functionerings-gesprekken plaats. Sinds 1 januari 2023 is IABR aangesloten bij Pensioenfonds Zorg & Welzijn en wordt het pensioen in de loonadministratie verdisconteerd. De organisatie volgt vanaf 1 januari 2023 het loonhuis van de Museum CAO, aangezien deze cao dicht bij de doelstelling van de stichting ligt.

Op 4 april 2022 is een intern vertrouwenspersoon aangesteld, te weten Raad van Toezicht-lid Yvette Govaart. In het eerste kwartaal van 2023 is daarnaast een extern vertrouwenspersoon toegevoegd, Bezemer&Schubad. Al deze

stappen in het personeelsbeleid zijn geïnitieerd vanuit het besef dat goede arbeidsvoorwaarden de basis zijn voor een duurzame organisatie.

8.3 CONTINUÏTEIT

De subsidie van gemeente Rotterdam en de opname in de landelijke basis-infrastructuur (BIS) van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) maakt het voor de IABR mogelijk om met een vaste kern werknemers de continuïteit van de organisatie te garanderen. Omdat het veelal om het organiseren van tentoonstellingen, ontwikkelen van onderzoek en programma gaat, heeft de IABR het beloningsbeleid voor zowel medewerkers als de tarieven voor zzp'ers getoetst aan de Richtlijn Functie- en Loongebouw Presentatie-Instellingen voor Beeldende Kunst en de PACCT ZZP Tarieven Rekentool van het Platform Arbeidsmarkt Culturele en Creatieve Toekomst. De lonen en inflatiecorrectie volgt de Museum CAO.

8.4 FAIR PRACTICE CODE, GOVERNANCE CODE CULTUUR EN CODE DIVERSITEIT & INCLUSIE

Als culturele en kennisinstelling ondersteunt IABR de Governance Code Cultuur, Code Culturele Diversiteit & Inclusie en de Fair Practice Code, en belangrijker nog: past ze toe. Daarbij zijn inclusiviteit, innovatie en interconnectiviteit leidende principes.

De IABR volgt de Governance Code Cultuur 2019 en brengt deze intern en extern in praktijk door inclusiviteit en intersectionaliteit actief te waarborgen binnen de organisatie. Er is een heldere scheiding tussen de Raad van Toezicht die de continuïteit van de stichting borgt en de directeur-bestuurder die leiding geeft aan het team en zorg draagt dat de doelstelling van de stichting wordt verwezenlijkt. Goed, transparant en verantwoord bestuur, interpersoonlijk contact en zorg, en vooral heldere communicatie vormen de kernwaarden waarmee het bestuur invulling geeft aan de codes.

De IABR is een kleine organisatie, maar onder de huidige leiding zijn de genoemde codes optimaal gewaarborgd in ons denken en handelen via de zogenaamde vier p's: personeel, publiek, programma's en partners – met andere woorden, de codes worden toegepast op de interne en externe structuur en werkvormen van de IABR.

De stad is van nature interconnectief, alles staat immers tot elkaar in relatie, zo ook de disciplines die aan haar ontwerpen. Architectuur, landschap en stedenbouw opereren niet in een vacuüm maar brengt allerhande zichtbare en onzichtbare relaties samen. De afgelopen twee decennia is IABR toonaangevend geweest in ontwerpend onderzoek. Daarbij streeft de stichting, zowel in vorm als op inhoud, innovatie na; niet om het innoveren zelf, maar omdat het agenderen van sociaalmaatschappelijke vraagstukken continu verschuift. Het idee is om de kern van de stichting intrinsiek te verbinden met het domein en de voorhoede van cultureel bewustzijn en daarop (culturele) productie te initiëren en te manifesteren.

Er is in 2024 extra aandacht besteed aan het stellen van voorwaarden voor een veilige werkomgeving met oog voor de werkdruk, de menselijke maat

en een goede (collegiale) sfeer. De IABR-werknemers hebben een diverse etnische achtergrond en/of geaardheid. De IABR onderschrijft de Code Culturele Diversiteit & Inclusie ook in haar wervingsbeleid. Kwaliteit staat bij IABR voorop, maar in geval van gelijke geschiktheid laten wij (culturele) diversiteit meewegen in onze sollicitatieprocedure(s). Kortom, IABR laat (culturele) diversiteit nadrukkelijk meewegen in de projecten die ze initieert, de thema's die worden aangedragen en de sprekers waaraan een podium wordt geboden. Te denken valt aan het actief koppelen van verschillende generaties en kennissoorten, (jonge) talenten een kans bieden, en natuurlijk etnisch- en genderdiverse programma's. Daar horen uiteraard ook afspraken over eerlijke honorering bij. De IABR onderschrijft de Code Culturele Diversiteit & Inclusie niet alleen door met wie we werken, maar vooral ook door hoe we werken. Voor elke samenwerking met externe partners en opdrachtgevers geldt een eerlijke vergoeding, waarvan de facturen binnen tien dagen betaald worden. De honorering is gebaseerd op de geldende afspraken en/of op basis van een ingediende offerte en/of standaarden, zoals benoemd in de Museum CAO en/of in de naleving van het auteursrecht.

8.5 VOORBIJ 2024

Het belang van goed opdrachtgeverschap wordt door de IABR naast een eerlijke financiële honorering ook langs de lijn van tijd als waarde gelegd. Zo zijn de curatoren voor de editie 2024 bijvoorbeeld al begin 2023 aangesteld. Dit geeft de IABR en de curatoren de tijd om langer aan een agenda te werken, waaruit nieuwe netwerken, financieringsstromen en (diverse) samenwerkingspartners kunnen volgen; bijvoorbeeld door een interessante, internationale samenwerking aan te gaan, en onderzoek in curricula van technische universiteiten en academies te combineren en op te nemen. Bovendien bevordert IABR zo kennisbehoud en continuïteit binnen de organisatie en daarbuiten.

9. RAAD VAN TOEZICHT EN BESTUUR

9.1 RAAD VAN TOEZICHT

De IABR kent een Raad van Toezicht-model. De Raad houdt intern toezicht op de lange-termijn waardecreatie van de organisatie. Dit betekent toezicht houden op de financiële gezondheid en risicobeheersing, maar ook op de uitvoering van de strategie en of de belangen van de partners voldoende zijn gewaarborgd door de directeur-bestuurder directeur.

De Raad van Toezicht van de IABR is deskundig en onafhankelijk. De vier leden van de raad zijn divers en complementair wat betreft kennis, (culturele) achtergrond, ervaring, leeftijd, netwerk en gender. Er is nadrukkelijk rekening gehouden met de principes van goed bestuur, de zogenaamde Governance Code Cultuur.

In 2024 hebben er geen mutaties plaatsgevonden in de bezetting van de Raad van Toezicht. Op 31 december 2024 bestond de Raad van Toezicht van de IABR uit Medy van der Laan (voorzitter), Kitty van Dongen (penningmeester), Allard Castelein (lid) en Yvette Govaart (lid).

Het wettelijke rooster van aan- en aftreden, dat wil zeggen een aanstelling van vier jaar met een mogelijkheid tot eenmalige herbenoeming, wordt in acht genomen. De Raad van Toezicht kwam in 2024 drie keer bijeen. Dit was op 3 april, 6 maart en 21 oktober. De Raad van Toezicht doet zijn werkzaamheden voor de IABR onbezoldigd. Voor een overzicht van alle nevenfuncties van de Raad van Toezicht verwijzen wij naar hoofdstuk 9.4.

9.2 ROOSTER VAN AFTREDEN

naam	functie	in functie	einde 1 ^e termijn	einde 2 ^e termijn
Medy van der Laan	voorzitter	15. 12. 2021	15. 12. 2025	
Allard Castelein	lid	11. 12. 2017	11. 12. 2021	11. 12. 2025
Yvette Govaart	lid	01. 11. 2021	01. 11. 2025	
Kitty van Dongen	penningmeester	01. 07. 2023	01. 07. 2027	

9.3 BESTUUR

Sinds 1 oktober 2021 is Saskia van Stein algeheel en artistiek directeur en vormde als zodanig het bestuur. Van Stein is belast met bestuur en directie van de IABR en, in overeenstemming met de statuten van de stichting IABR, eindverantwoordelijk voor de strategie van de IABR en voor de planning, ontwikkeling, uitvoering en kwaliteit van het inhoudelijk en zakelijk beleid. Van Stein heeft sinds 1 december 2021 een vaste aanstelling en is in dienst van de IABR. De verdiensten (diensten aan derden) van Van Stein vloeien terug naar de stichting IABR. Haar honorarium valt binnen de norm van de Wet Normering Topinkomens (WNT).

9.4 FUNCTIES EN NEVENFUNCTIES LEDEN RAAD VAN TOEZICHT

Medy van der Laan

(datum van aantreden: 15 december 2021)

- Voorzitter Bestuur Nederlandse Vereniging van Banken (hoofdfunctie)
- Lid Raad van Commissarissen Royal Schiphol Group
- Voorzitter van het bestuur van de Stichting Nationaal Luisteronderzoek (t/m december 2023)
- Lid van het bestuur van de Stichting Berenschot Beheer
- Lid van de bezwaarschriftencommissie van de NPO (Nederlandse Publieke Omroep)

Allard Castelein

(datum van aantreden: 11 december 2017, eenmaal herbenoemd)

- Lid Raad van Commissarissen Heijmans N.V., SBM Offshore N.V., Renewi PLC, Associated British Ports
- Speciaal Vertegenwoordiger Kritische Grondstoffen Nederlandse Regering
- Voorzitter Raad van Toezicht Erasmus Trustfonds
- Voorzitter Raad van Toezicht Rotterdams Philharmonisch Orkest
- Voorzitter Stichting Continuïteit Feyenoord

Yvette Govaart

(datum van aantreden: 1 november 2021)

- Medeoprichter Big Picture (hoofdfunctie)
- Lidmaatschap Young Urban Land Institute
- Lidmaatschap van BOSS Alumni
- Lidmaatschap Jong Onroerend Goed Den Haag
- Lidmaatschap FRESH Alumni

Kitty van Dongen

(datum van aantreden: 1 juli 2023)

- CFO Rotterdam Ahoy (hoofdfunctie)
- Bestuurslid Stichting Hart van Zuid
- Bestuurslid Yoha B.V.
- Bestuurslid Fifty Fifty Antwerpen B.V.

9.5 HANDTEKENINGENBLAD

Raad van Toezicht op 18 maart 2025:

Medy van der Laan (voorzitter)

Allard Castelein

Yvette Govaart

Kitty van Dongen (penningmeester)

9.6 NEVENACTIVITEITEN BESTUUR

Saskia van Stein (startdatum: 1 oktober 2021)

- Co-afdelingshoofd Masteropleiding 'Critical Inquiry Lab', Design Academy, Eindhoven

Diensten aan derden

- Curator tentoonstelling 'Disney: The Architecture of Staged Realities', Arc en Reve Bordeaux.
- 7 maart: Lezing op Design Academy Eindhoven als onderdeel van de Lecture Series 2024
- 21 april: lezing Biennale delle Tecnologie in Turijn op uitnodiging van de Nederlandse Ambassade in Rome
- 6 oktober: moderatie 'What Design Can Do' in Mexico City
- 9 oktober: lezing NSOB
- 20 november: lezing ARCAM

HYPERLINKS

- p. 35 Overzicht van alle deelnemers, IABR 2024.
<https://iabr.nl/biennales/nature-of-hope>
- p. 43 *Architectuur in transitie: de proef op de som*. Archined, 30-09-2024
<https://www.archined.nl/2024/09/architectuur-in-transitie-de-proef-op-de-som/>
- p.43 *Een huis voor het ecocentrisme*. Archined, 16-09-2024
<https://www.archined.nl/2024/09/een-huis-voor-het-ecocentrisme/>
- p.43 Emerging Pedagogies Archined, 11-11-2024
<https://www.archined.nl/2024/11/emerging-pedagogies/>

COLOFON

Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam

Teksten:

Saskia van Stein
Yonca Özbilge
Noortje Weenink
Lena de Rouw
Elisabeth Kuijt
Sabine van der Vooren
Vivian Ammerlaan

Productie:

Vivian Ammerlaan

Redactie:

Lotte Haagsma
D'Laine Camp, InOtherWords

Grafisch ontwerp:

Studio Nóra Békés

Foto's:

Jacqueline Fuijkschot
Sabine van der Vooren
Lena de Rouw
Sander van Wettum
Yurii Komar

Jaarrekening:

Elkin Willaert, Force Finance

Loonadministratie:

Charles Halders, Force Finance

Accountant:

Kamphuis & Berghuizen

De IABR wordt structureel en genereus ondersteund door gemeente Rotterdam en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW).

Maart 2025

Internationale Architectuur Biënnale Rotterdam

Keilestraat 9 - K1
3029 BP Rotterdam

www.iabr.nl

info@iabr.nl

